

En perceptionsdialektologisk undersökning om finlandssvenskars
perception av finlandssvenskt standardtalspråk

Evelina Lindell, 40887

Pro gradu-avhandling i svenska språket

Handledare: Saara Haapamäki

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi

2022

**ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH
TEOLOGI**

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Svenska språket	
Författare: Evelina Lindell	
Arbetets titel: En perceptionsdialektologisk undersökning om finlandssvenskars perception av finlandssvenskt standardtalspråk	
Handledare: Saara Haapamäki	
<p>Abstrakt: I denna avhandling studeras finlandssvenskars uppfattningar om och attityder till talad standardfinlandssvenska. Studien har fokus på perceptionen av de finlandssvenska varieteterna i Vasa, Åbo och Helsingfors och hur invånare på orter nära dessa regionala huvudstäder uppfattar och beskriver standard, samt vilka attityder de har till de standardnära varieteterna. Avhandlingen faller inom ramen för den perceptuella dialektologin där fokus ligger på icke-lingvisters egna uppfattningar om språk. Syftet med avhandlingen är att ta reda på om det i de svensktalande delarna av Finland finns enhetlighet i uppfattningarna om standardspråk eller om uppfattningarna avviker från varandra beroende på var man befinner sig i Finland och ta reda på hur uppfattningarna varierar beroende på hur nära en större ort informanterna bor.</p> <p>Materialet utgörs av en webbenkät som 131 informanter besvarat. Av informanterna kommer 93 från Nykarleby, 23 från Pargas och 15 från Borgå. Nykarlebyinformanterna fungerar som fokusgrupp, medan de två övriga är jämförelsegrupper. Informanterna fick först lyssna på sex olika talprov och sedan besvara frågor om finlandssvenskt standardtalspråk, exempelvis om de kan ge talarens svenska en benämning och om de kan placera talaren geografiskt. De skulle även på en standardskala värdera de olika talproven. Avslutningsvis skulle informanterna besvara attitydfrågor utifrån förutbestämda adjektiv. De ombads alltid motivera sina svar.</p> <p>Undersökningen visar att informanterna upplever att det existerar ett finlandssvenskt standardtalspråk och det kännetecknas av att det inte får innehålla dialekt eller slang, det ska vara skriftspråkligt nära och korrekt. Standardsvenskan kopplas ihop med flera olika delar av Finland och informanternas hemort tycks ha inverkan på var de upplever att standardsvenska talas. Talprov från Vasa och Helsingfors värderas som några av de mest standardnära varieteterna, men det finns regionala skillnader i hur informanterna placerat talarna. Informanterna reagerar på specifika språkdrag hos Helsingforssvenskan som de även uppvisar negativa attityder mot. Resultatet pekar på en gemensam syn på standardspråket men med en splittrad uppfattning om var det talas.</p>	
Nyckelord: folklingvistik, perceptuell dialektologi, folkdialektologi, standardspråk, standardsvenska, finlandssvenskt standardtalspråk, finlandssvenska, attityder	
Datum: 06.02.2022	Sidoantal: 61
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 <i>Bakgrund</i>	1
1.2 <i>Syfte och frågeställningar</i>	5
1.4 <i>Disposition</i>	6
2 Teoretiska utgångspunkter	7
2.1 <i>Perceptuell dialektologi</i>	7
2.2 <i>Standardspråk och den perceptuella dialektologin</i>	8
3 Material och metod	12
3.1 <i>Materialinsamlingsmetoder inom den perceptuella dialektologin</i>	12
3.2 <i>Talprov</i>	15
3.3 <i>Enkät</i>	16
3.4 <i>Informanter</i>	17
3.5 <i>Analysmetod</i>	19
4 Resultat	21
4.1 <i>Geografisk placering</i>	21
4.1.1 <i>Rätt och fel på gruppnivå</i>	21
4.1.2 <i>Rätt och fel på individnivå</i>	23
4.1.3 <i>Rätt och fel i förhållande till talproven</i>	24
4.2 <i>Hur nära standard ligger talproven?</i>	26
4.2.1 <i>Talprovets olika bedömningar</i>	26
4.2.2 <i>Var placerar informanterna talproven de anser vara mest standardnära?</i>	29
4.3 <i>Motiveringar</i>	35
4.3.1 <i>Argument för varför man kan placera en talare geografiskt</i>	35
4.3.2 <i>Argument för varför man anser att någon är standardspråkstalare</i>	38
4.4 <i>Attityder</i>	45
4.4.1 <i>Adjektivet <i>trevlig</i></i>	46
4.4.2 <i>Adjektivet <i>intelligent</i></i>	47
4.4.3 <i>Adjektivet <i>självssäker</i></i>	49

4.4.4. Adjektivet <i>irriterande</i>	50
5 Sammanfattande diskussion	53
5.1 <i>Sammanfattning</i>	53
5.2 <i>Resultatet och tidigare forskning</i>	54
5.3 <i>Fortsättning</i>	56
Litteraturförteckning	57

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I den här pro gradu-avhandlingen undersöker jag icke-lingvisters perception av tre standardnära finlandssvenska varieteter, det vill säga deras uppfattningar om och attityder till de olika varieteterna. Med uppfattningar och attityder menar jag hur människor förstår, tolkar och upplever olika varieteter av finlandssvenska och vilken inställning de har till dessa. Avhandlingen faller inom ramen för den folklingvistiska forskningstraditionen, med särskilt fokus på perceptuell dialektologi. Med hjälp av en webbenkät och perceptionstest vill jag ta reda på hur informanter från Nykarleby, Pargas och Borgå upplever och beskriver tre talade standardnära finlandssvenska stadsvarieteter från Vasa, Åbo och Helsingfors.

I avhandlingen sätter jag fokus på talat standardspråk och i fortsättningen använder jag *standard* och *standardspråk* synonymt med *finlandssvenskt standardtalspråk*. För att något ska kunna kallas standard bör det finnas en allmän föreställning om att det existerar ett homogent standardspråk, men det betyder inte att alla människor i språkområdet kan tala det (Auer, 2005: 7). Man har använt sig av ett flertal olika metoder för att undersöka standard, exempelvis har människor fått lyssna på olika talprov som de sedan ska värdera hur nära standard de är och ibland även fått värdera de olika talproven på en standardskala om hur nära standard de upplever att varieteteten är.

Inom den perceptuella dialektologin har det gjorts många olika undersökningar. Attityder till regional variation och hur väl människor kan känna igen varieteter har vanligtvis varit i fokus i tidigare perceptionsstudier. Som ett exempel på en studie där man intresserat sig för attityder till och uppfattningar om regionala varieteter kan Christina Ada Anders (2010) undersökning nämnas. I undersökningen fokuserar hon på hur människor uppfattar obersachsiska dialekter och vilka attityder de har gentemot dem och för att ta reda på detta har hon bland annat använt sig av talprov. I Finland har det gjorts undersökningar där forskare bett informanterna berätta om sin uppfattning om sin egen samt andras varieteter, vilka attityder de har gentemot dessa och var på en geografisk karta de skulle placera ut dem (se Haapamäki & Kvarnström, 2014). Saara Haapamäki och Sarah Wikner (2015: 36–37) belyser att det gjorts få studier där fokus

uteslutande varit på att få fram information om hur bra människor är på att uppfatta regionala skillnader i språket. Haapamäki och Wikner (2015) djupdyker i informanternas uppfattning om sin egen varietet och vilka språkliga ledtrådar de använder sig av när de ska bedöma varifrån ett talprov är. Det finns studier där man satt specifika språkdrag i fokus för att se om det påverkar informanternas geografiska placering av varieteterna. I Norge har Charlotte Gooskens (2005) till exempel undersökt hur intonationen i olika norska dialekter påverkar den geografiska utplaceringen. I Finland har Johanna Vaattovaara (2009) gjort en avhandling där hon jämfört Tornedalsbors uppfattningar om sin egen varietet med deras faktiska språkbruk. År 2017 gjorde Viveca Rabb, likt Vaattovaara, en undersökning där uppfattningar jämförs med det faktiska språkbruket, och fokuserade på Vasa. Både Rabb och Vaattovaara har valt att fokusera på förutbestämda språkdrag i sina undersökningar. Sarah Wikners (2019) avhandling handlar också om förhållandet mellan perception och produktion. Hon har undersökt hur Helsingforsbor uppfattar sin egen varietet och vilka språkdrag som är typiska för varieteteten.

Tidigare forskning med fokus på dialektgränser inom den perceptuella dialektologin visar på att resultatet påverkas av informanternas personliga erfarenheter av olika varieteter (Wikner, 2019: 21). Studier visar att människor som bor på andra orter än Helsingfors ofta kan förknippa Helsingforsvarieteteten med något negativt (Leinonen, 2015: 134). Forskningen har också kommit fram till att en varietet och dess talare inte sällan sammankopplas med varandra och att det egentligen grundar sig i uppfattningarna människorna har om en viss varietet, och inte talarna i sig (Wikner, 2019: 22). Helsingforsbor brukar kunna uppfattas som högutbildade, snobbiga och dryga människor (Leinonen, 2015), vilket även Haapamäki och Wikners (2015) undersökning bekräftar. Deras Åboinformanter uppfattar Helsingforssvenskan negativt och beskriver den bland annat som irriterande och otrevlig.

Tidigare folklingvistisk forskning har ofta haft fokus på uppfattningen av dialekter och hur väl människor kan känna igen varieteter. Ladegaard (2001: 26) menar att undersökningar som fokuserar på standardspråk är väsentliga och viktiga eftersom standardspråk är en viktig del av samhället. I undersökningar med fokus på standard framgår det att icke-lingvister har en relativt gemensam syn på standardspråket och vad som utmärker det. De språkdrag som det ofta tas fasta på som typiska för standardspråk är formella och korrekta (Smakman, 2012: 37, 39). Standard brukar ofta associeras med större städer, och speciellt huvudstäder. Tore Kristiansens (2009) resultat finner exempelvis att stordanskan i Danmark relateras till Köpenhamn. Men standard kan även kopplas ihop med olika samhällsklasser. Standard förknippas ofta med

framgångsrika människor (Milroy & Milroy, 2012: 22) och exempelvis i Storbritannien finns det en uppfattning om att standardengelskan hör ihop med en högre social klass (Agha, 2003). Standardspråk förknippas ofta med huvudstaden och det ekonomiskt mest inflyelserika skiktet av människor. Så är även fallet för det finlandssvenska standardspråket. Det finlandssvenska standardspråket uppkom i Åbo innan Helsingfors blev huvudstad i början av 1800-talet, men när förvaltningscentrumet flyttades till Helsingfors så flyttade även språket till Helsingfors. Men Helsingforssvenskan ses inte som den mest korrekta standardsvenskan av alla, enligt exempelvis österbottningar och östnylänningar (Östman & Mattfolk, 2011: 78).

Globalt har det gjorts undersökningar med fokus på standardspråk ur ett perceptionsdialektologiskt perspektiv. När man undersökt icke-lingvisters uppfattning om standard utgår man inom den perceptuella dialektologin från deras egen uppfattning och vanligtvis använder man sig av talprov, intervjuer och kartritningsuppgifter. I Danmark har exempelvis Hans J. Ladegaard (2001) använt sig av talprov för att ta reda på hur danskar uppfattar den danska standardvarietet. Resultatet från studien visade att varifrån en människa kommer kan påverka hur hen uppfattar standardspråk. I grannlandet Sverige har Jannie Teinler (2016) i sin doktorsavhandling undersökt språkbrukares uppfattningar om dialekt och standardsvenska och vilken social innebörd dialekten har genom att använda sig av en kartritningsuppgift, enkät och gruppintervjuer som materialinsamlingsmetoder. Resultatet från studien pekar på en gemensam uppfattning om att rikssvenskan ska vara korrekt och nära sammankopplad med skriftspråket.

Forskning visar att det finns någon typ av konsensus när det kommer till synen på standardsvenska bland finlandssvenskarna (se exempelvis Leinonen & Henning-Lindblom, 2016: 105; Treier, 2021: 53–54). Det är ofta Åbosvenskan som anses vara den mest standardnära varietet (se bland annat Haapamäki & Wikner, 2015; Leinonen & Henning-Lindblom, 2016). I Åbo och Helsingfors har Haapamäki och Wikner (2015) undersökt Åbo- och Helsingforsbornas förmåga att upptäcka och känna igen språkliga drag i sin egen samt den andra varietet. Det visade sig att invånarna på respektive ort lättare kunde identifiera och placera ut Helsingforssvenskan än Åbosvenskan. Åboborna hade svårt att upptäcka några språkligt utstickande drag hos sin egen varietet, vilket kan påvisa att den uppfattas som den mer standardnära varietet i jämförelse med Helsingforssvenskan (Haapamäki & Wikner, 2015). Även Helsingforsborna hade svårigheter med att beskriva sin egen varietet och de kunde inte kategorisera den som varken dialekt eller standardspråk (Wikner, 2019: 50).

Det finns även en uppfattning om att standardsvenska överlag talas i södra delarna av Finland (Treier, 2021). Helsingforsbor refererar bland annat till sin egen varietet som 'högsvenska' (Wikner, 2019: 50), vilket kan indikera på en uppfattning om en viktigare och bättre varietet än andra varieteter. Christoffer Wörn (2018) undersöker hur finlandssvenska ungdomar i staden Jakobstad uppfattar standardsvenska och hans informanter nämner specifikt att det inte får innehålla några finlandismer eller kodväxling. Therese Leinonen och Anna Henning-Lindbloms (2016) undersökning finlandssvenska ungdomars uppfattning om standardspråk visar att informanterna tar upp att inga finska influenser får förekomma i standardsvenskan, och lika så med användningen av ord från varieteter i regionen. Informanterna i August Treiers undersökning där han undersöker hur finlandssvenskar från olika delar av Svenskfinland uppfattar standardsvenska och vilka språkdrag som är utmärkande för det nämner även liknande kännetecken för standardsvenskan. Teinler (2016: 105) tar upp att hennes informanter uppfattar standardsvenska i Sverige som en skriftspråkligt nära varietet som ska vara rent och riktigt. Det förekommer med andra ord vissa likheter med hur rikssvenskar och finlandssvenskar värderar och upplever standardspråk. I sin pro gradu-avhandling undersöker Hanna Rundell (2010) vilka attityder österbottningar och nylänningar har till standardspråk med regional prägel och neutralt standardspråk. Hennes resultat visar att österbottningarna föredrar standardspråk med regionala inslag medan nylänningarna prefererar det neutrala standardspråket. Wörns (2018) resultatet från studien visar på att informanterna intressant nog upplever att de talprov som klassades vara närmast en standardvarietet allt som oftast placerades i Österbotten. I Vasa har Rabb (2014, 2017a, 2017b) gjort undersökningar om hur Vasabor uppfattar sin egen varietet, vilka språkdrag som kännetecknar varieteten, hur varieteten varierar och om Vasasvenskan innehåller dialektala eller standardsvenska drag.

Teinler (2016: 46) menar att mängden kunskap och erfarenhet en deltagare har om det granskade området är av betydelse. Hon hänvisar både till Dennis R. Preston (1999b: xxxiv), samt C.G. Clopper och D.B Pisoni (2005: 316), angående sitt påstående om att det inte är någon överraskning att en person med "personlig erfarenhet av ett dialektområde också har mer detaljerad kunskap om det" (Teinler 2016: 46). Eftersom det kan förväntas att deltagarna besitter mer kunskap om det närliggande området än områden längre bort, så hävdar Teinler (2016: 46) att undersökningar med en lokal respektive regional synvinkel kan medföra värdefull information angående hur mycket varje deltagare kan bidra med. Perceptionsstudier visar på att beresta människor lättare kan igenkänna regionala varieteter än människor som varit bosatta på

samma ort hela livet (Haapamäki & Wikner, 2015: 54–55). Leinonen och Henning-Lindbloms (2016) undersökning påvisar att informanterna har lättare att positionera ut en talare geografiskt korrekt om talarens ort ligger nära informantens.

1.2 Syfte och frågeställningar

I denna avhandling ligger mitt fokus på att undersöka hur informanter från olika delar av Svenskfinland förhåller sig till den talade standardnära finlandssvenskan i Vasa, Åbo och Helsingfors. Tidigare studier har å ena sidan visat att personer föredrar varieteter närmare sin egen hemort, men å andra sidan har studier också visat att informanter känner en viss rivalitet till grannvarieteteten. Jag vill ta reda på om ortsborna på en ort nära en stad med standardnära finlandssvenska upplever att staden närmare dem har den ”korrekta” standardsvenskan, eller om de föredrar en stad längre bort. Jag undersöker också hur informanterna beskriver de olika varieteterna, om de kan placera varieteterna geografiskt och vilka attityder de har till dem. Genom att fokusera på mindre orter som alla ligger nära en av regionhuvudstäderna hoppas jag kunna klargöra hur det egentligen ligger till angående uppfattningen om och attityder till den finlandssvenska standardvarieteteten.

Syftet med avhandlingen är att ta reda på hur standardspråsuppfattningarna varierar beroende på hur nära en större ort informanterna bor. Jag har därför valt att använda mig av talprov från regionhuvudstäderna Helsingfors, Åbo och Vasa som förknippas som standardnära varieteter. Därtill fokuserar jag på några orter, det vill säga Borgå, Pargas och Nykarleby, som ligger nära dessa städer. För att ta reda på om uppfattningarna avviker från varandra beroende på var man befinner sig i Finland har jag valt att fokusera på följande frågeställningar:

- Hur uppfattar informanterna sex stycken standardnära talprov?
- Hur beskriver informanterna finlandssvenskt standardtalspråk?
- Hur placerar informanterna de standardnära varieteterna geografiskt?
- Påverkar informanternas boendeort deras uppfattning om vad standardsvenska är och var den talas?

1.4 Disposition

I detta kapitel har jag gett en forskningsbakgrund och introduktion till ämnet. Här har syftet för undersökningen också presenterats. I den andra delen av avhandlingen går jag närmare in på de teoretiska utgångspunkterna och belyser den perceptuella dialektologin som forskningstradition. Jag tar även upp en forskningsöversikt som inte ska ses som fullkomlig, eftersom jag endast tar upp sådant som korrelerar med min undersökning. I den tredje delen av avhandlingen redogör jag för allmänna perceptionsdialektologiska insamlingsmetoder innan jag går över till att presentera vilka metoder jag använt och hur jag gått tillväga i insamlingsprocessen. Här åskådliggör jag även avhandlingens informanter och enkätfrågor. I det fjärde kapitlet går jag stegvis genom resultatet och exemplifierar det med bland annat tabeller. Avslutningsvis sammanfattar jag avhandlingen i den femte och sista delen där jag också ger förslag på fortsatt forskning inom området.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenteras först forskningstraditionen som min avhandling kommer att anknyta till, sedan redogör jag för tidigare forskning innan jag går in på forskningsmetoder inom den perceptuella dialektologin.

2.1 Perceptuell dialektologi

Folklingvistiken är en del av den sociolingvistiska forskningstraditionen där man intresserar sig för icke-lingvisters uppfattningar om och attityder till språk. Folklingvistiken kan ses som ett vetenskapligt perspektiv där fokus ligger på att få fram språkanvändares egen uppfattning om språk (Teinler, 2016: 28). Inom folklingvistiken finns det ett delområde, den perceptuella dialektologin, som inriktar sig specifikt på icke-lingvisters attityder till och uppfattningar om språklig variation. Inom den perceptuella dialektologin, även kallad folkdialektologi, sätts icke-lingvisters perception av språklig variation i fokus (Preston, 1989). Det handlar om uppfattningen att icke-lingvister kan ge insiktsfulla bidrag till språkvetenskapen (Preston, 1999a) och att de kan förse vetenskap om människors dolda språkliga uppfattningar (Wikner, 2019: 19). Det är nämligen så att det oftast förekommer en skillnad mellan hur icke-lingvister och lingvister uppfattar och föreställer sig språk och språkliga fenomen (Teinler, 2019: 40)

Skillnaden mellan folklingvistiken och den perceptuella dialektologin är att den förstnämnda i allmänhet intresserar sig för icke-lingvisters attityder till och uppfattningar om språk, medan den sistnämnda ”särskilt intresserar sig för lekmäns medvetenhet om och attityder till språklig variation” (Haapamäki & Wikner, 2015: 36). På 1980-talet fick folklingvistiken sin start som forskningstradition och den perceptionsdialektologiska metoden blev mer omfattande. Några av de första perceptionsdialektologiska undersökningarna gjordes i Nederländerna, Japan och USA, men även om den perceptuella dialektologin till en början var störst i dessa länder så har den under senare decennier fått ett ökat intresse i Norden och Europa. Även om undersökningarna uttryckligen inte varit perceptionsdialektologiska så har man redan tidigare intresserat sig för hur människor uppfattar språk och vilka språkliga attityder de innehar (Wikner, 2019: 19–20).

När man utfört perceptionsdialektologiska undersökningar har man haft olika fokus och de har utförts på olika sätt. Folklingvistiska undersökningarna kan indelas på två olika sätt: de med fokus på språklig variation utifrån människors tidigare erfarenheter och uppfattningar och de som fokuserar på att ta reda på människors verkliga uppfattning om språklig variation genom perceptionstest (Wikner, 2019: 20).

Specifika perceptuella dialektologiska analysmetoder finns inte, utan fokus sätts på materialinsamlingsmetoden. I de fall man talat om teoretiska utgångspunkter har det rört en sammanslagning av tidigare forskningsresultat (Haapamäki & Wikner, 2015: 72). Inom den perceptuella dialektologin är det främst fyra materialinsamlingsmetoder som använts: perceptionstest, kartritningsuppgifter, intervjuer och enkäter. Det är även möjligt att kombinera flera av dessa metoder. Jag återkommer mer till dem i avsnitt 3.1.

2.2 Standardspråk och den perceptuella dialektologin

I avhandlingen använder jag mig av begreppet standardspråk. I det här avsnittet tar jag upp hur begreppet uppfattas av språkforskare samt standardspråk ur ett perceptualdialektologiskt perspektiv. Standardspråk har definierats på ett flertal olika sätt av forskare genom åren. Standardspråk kan ses som en neutral och normerad språkform. Här är det viktigt att komma ihåg att jag endast intresserar mig för talat standardtalspråk, vilket tidigare nämnts i avhandlingen. Det viktigaste som definierar om ett standardspråk faktiskt existerar är att det bör finnas en gemensam uppfattning bland människorna i språkområdet i fråga om att det finns (Auer, 2005: 7).

James Milroy och Leslie Milroy (2012: 19), som är framgångsrika namn inom området, menar att standard hör ihop med skriftspråket och det är enklare att skriva standard än att prata standard fullt ut. De tar upp att standard ska ses som en ideologi som endast existerar som en förnimmelse och inte i verkligheten, som ” a set of abstract norms to which actual usage may conform to a greater or lesser extent” (Milroy & Milroy, 2012: 19). Det här har att göra med att talat språk alltid är i förändring och att det förekommer variation i det (Milroy, 2001: 534). Standardspråk är något som nödvändigtvis inte existerar i alla språk (Milroy, 2001: 530). Standardspråk är inte heller något som hör ihop med någon bestämd grupp eller något avgränsat geografiskt område

(Smakman, 2012: 27). Det finns en ideologi om standardspråk som kan förklaras på följande vis:

a metalinguistically articulated and culturally dominant belief that there is only one correct way of speaking (i.e. the standard language). The SLI [standard language ideology] leads to a general intolerance towards linguistic variation, and non-standard varieties in particular are regarded as ‘undesirable’ and ‘deviant’. (Swann, Deumert, Lillis & Mesthrie, 2004: 296).

Det här betyder med andra ord att det finns en skillnad mellan att vara standardspråkstalare och exempelvis dialekttalare. Det finns tidigare forskning som visar på att människor upplever standardspråkstalare som intelligenta människor med hög utbildningsnivå, medan dialekttalare ses som bland annat obildade och osmarta (Stroud, 2013: 316). Standard och dialekt kan ibland ses som motpoler i språkkategorisering (Teinler, 2016: 17), vilket är missvisande eftersom det exempelvis finns så kallade regionala standardspråk, det vill säga en kombination av dessa två (Einarsson, 2009: 148; Teinler, 2016: 19).

Även om den perceptuella dialektologin kan bidra med viktig information om icke-lingvisters perspektiv på språklig variation (Preston, 1999), så har forskare förhållit sig kritiska huruvida vanliga språkbrukares standardspråksuppfattningar och -attityder är av större intresse eller vikt (Kristiansen, 2001: 2).

När man undersökt vad som påverkar en människas perception av språk har tidigare studier visat på att en människas personliga kontakt med en varietet påverkar hur väl hen kan igenkänna den (se exempelvis Williams, Garret & Coupland, 1999; Clopper & Pisoni, 2006). Människors kunskap om språklig variation är grunden till hur människor uppfattar varieteter även om vissa studier visat att bakgrundsvariabler, såsom hur gammal man är eller varifrån man kommer, haft en sammankoppling till hur människor uppfattar olika varieteter (Wikner, 2019: 23). Det här innebär i praktiken att de människor som bott på flera orter eller känner människor från andra orter har större möjlighet att identifiera och känna igen varieteter i dessa områden. Ladegaard (2001) är ett exempel där den regionala bakgrunden påverkar hur människor upplever standard. Han menar att “what is perceived as standard by people in one part of the country is likely to be perceived as regional and non-standard by people in other regions” (Ladegaard, 2001: 35).

När man undersökt icke-lingvisters uppfattning om och attityder till standard har man bett dem förklara och redogöra för sin egen varietet samt andra varieteter, genom att exempelvis ha dem att nämna typiska språkdrag för olika varieteter och jämföra dem med sin egen och vad som är karakteristiskt för den. Människor tenderar också att ofta i jämförelse med en annan dialekt eller standardspråket framställa sin egen varietet (Wikner, 2014: 129), eftersom den egna varieteten ofta uppfattas som neutral kan man genom att jämföra dessa se vilka skillnader som finns (Teinler, 2016: 50). Inom perceptualdialektologiska undersökningar har det visat sig att icke-lingvister mestadels brukar ha svårigheter med att spontant synliggöra typiska språkdrag för olika varieteter (Wikner, 2014: 129). Vanliga språkbrukare har inte samma terminologi för olika språkliga företeelser och svårigheten för forskare har varit att med säkerhet veta vad icke-lingvister syftar på när de använder termer som vanligtvis inte används av lingvister.

När man undersökt hur icke-lingvister redogör för standardspråk har man kommit fram till att de tenderar att beskriva standardspråk på liknande sätt. Oberonde vilka undersökningar eller standardspråk det handlar om, så beskriver människor det med samma begrepp. Vanligen beskriver människor standard som en språkligt korrekt varietet (se exempelvis Trudgill, 2000: 8; Milroy, 2001: 535; Smakman, 2012: 37). Språkanvändare beskriver även standard exempelvis som något som talas i media, inte talas endast i en specifik region, är den totala motsatsen till dialekt, och kan användas som ett lingua franca (Smakman, 2012: 37–39). Ett standardspråk brukar inte heller gå att placera geografiskt (Einarsson, 2009: 148). Standardspråkstalare kan upplevas som människor med hög status (Leinonen, 2015: 119). I studier där man velat få fram information om hur människor upplever standardspråkstalare har man bett informanterna värdera standardspråkstalare utifrån olika adjektiv, exempelvis självsäker eller ordentlig. Vanligtvis ses standardspråkstalare som mer intelligenta och trovärdiga (Stroud, 2013: 316). I studier där man varit intresserad av hur finlandssvenskar upplever standardspråk har man kommit fram till att finlandssvenskt standardspråk beskrivs enligt de termer som Smakman (2012) redogör för. I Wikners (2019: 51) undersökning beskriver informanterna det finlandssvenska standardspråket som korrekt och informanterna i Treiers (2021: 29) studie upplever att standardsvenskan kan fungera som ett lingua franca. Standardsvenskan är inte heller en varietet som går att ange en specifik plats för (Östman & Mattfolk, 2011: 77). Det förekommer även åsikter om att standardsvenskan inte ska innehålla språkliga inslag från andra språk (se exempelvis Wikner, 2019: 51). Med andra ord verkar det

finns en gemensam syn bland språkbrukarna i Svenskfinland att det existerar ett finlandssvenskt standardtalspråk.

Standardspråk upplevs också som en skriftspråkligt nära varietet. I forskning som gjorts där man undersöker hur talstimuli uppfattas av olika informanter som är representat för standard har det framgått att problem kan uppstå när de ska värdera varieteter i det egna området (se Wikner, 2019). I sin undersökning fokuserade Wikner på Helsingforsområdet och deltagarna i undersökningen upplevde att standardsvenska hör samman med skriftspråket, men de ansåg sig själva varken tala dialekt eller standard. Informanterna upplevde dock att Helsingforsvarieteteten ändå var mer lik standard än andra varieteter. Som nämndes tidigare har icke-lingvister i allmänhet svårigheter med att nämna specifika drag för varieteter och Teinler menar (2019: 51) att det inte finns något som pekar på att detta mönster skulle avvika när det gäller standardspråkstalare.

3 Material och metod

I den här delen av pro gradu-avhandlingen presenterar jag först en översikt av materialinsamlingsmetoder inom den perceptuella dialektologin innan jag presenterar materialet för studien. Materialet för studien samlades in under hösten 2020. Materialet består av ett perceptionstest och en webbenkät. Till att börja med redogör jag för allmänna insamlingsmetoder innan jag går över till att diskutera talprovet för studien och enkäten innan jag avslutningsvis presenterar informanterna.

3.1 Materialinsamlingsmetoder inom den perceptuella dialektologin

I perceptionsdialektologiska undersökningar har forskare på varierande sätt och med olika fokus undersökt icke-lingvisters syn på språklig variation. Forskare har studerat dessa med hjälp av olika tillvägagångssätt, exempelvis intervjuer, perceptionstest, kartritningsuppgifter och enkäter och det är inte ovanligt att kombinera de olika materialinsamlingsmetoderna. Kartritningsuppgiften är en ofta brukad metod som utarbetats av Dennis R. Preston (se till exempel 1989), som är en av föregångarna inom folklingvistiken och den perceptuella dialektologin. År 1989 utkom boken *Perceptual Dialectology: Nonlinguists' View of Areal Linguistics* där Preston bland annat diskuterar vilka fördelar det finns med att använda sig av ett folklingvistiskt perspektiv i studier, och att den perceptuella dialektologin kan bidra med viktig information om icke-lingvisters perspektiv. Kartritningsuppgifter är en metod som kan användas när man vill mäta människors perception av regionala variationer och den kan se ut på olika sätt beroende på vad syftet med studien är. Vanligen brukar man å ena sidan använda sig av metoden när man vill få fram en persons uppfattning om var människor geografiskt talar på olika sätt, och å andra sidan var personer själva anser att deras egen varietet talas geografiskt. Man ber helt enkelt informanten att märka ut på en karta var hen tror att varietetet talas. Kartans storlek och detaljer varierar mellan studier beroende på vad man är ute efter. En av de metoder Teinler (2016) använder sig av är kartritningsuppgiften och det gör hon för att ta reda på var informanterna geografiskt anser att människor talar på samma sätt som de själva gör. Wikner (2019) har valt en kombination mellan intervju och kartritningsuppgift för att kunna nå en djupare förståelse för vilka uppfattningar hennes informanter hade om språklig variation.

Perceptionstest är en av de metoder som ofta förknippas med perceptuellt dialektologiska undersökningar och som man ofta använder sig av. Metoden går ut på att informanter får lyssna på i förväg inspelade röster, så kallade talprov, som de sedan ska värdera enligt forskningens syfte. Även om perceptionstest flitigt används inom den perceptuella dialektologin så är det en metod som använts redan tidigare av andra forskare, exempelvis använder sig Wallace Lambert m.fl. (1960) av ett masktest när de undersökte vilka uppfattningar engelsktalande och fransktalande kanadensare hade om vardera språken och vilka attityder de hade. Perceptionstesten har haft varierande svarsmetoder, exempelvis bedömning efter skalor, kartritningsuppgifter och fria kommentarer (Haapamäki & Wikner, 2015: 44). Enligt Teinler (2019: 40) brukar man använda sig av perceptionstest inom olika områden inom den perceptuella dialektologin: hur väl människor geografiskt kan placera en regional varietet, vilka språkliga kännetecken människor använder sig av när de placerar en talare geografiskt, hur människors bakgrund kan påverka deras uppfattning och vilka attityder människor har gentemot olika varieteter. Det har även gjorts studier där dessa kombinerats.

Det är många variabler som spelar in när man ska konstruera ett talprov och man kan göra det på olika sätt. Vanligtvis påverkas konstruerandet av ett talprov av studiens syfte. Där kan bland annat vissa orter, människor eller språkdrag vara i fokus, men talproven kan också variera i längd och innehåll. I vissa studier har man talarna att prata mer fritt för att inte på något vis påverka deras tal (se exempelvis Haapamäki & Wikner, 2015), eller så kan man göra som bland annat Leinonen och Henning-Lindblom (2016) och Wärn (2018) gjort och i förväg bestämma vad talarna ska prata om. Att på förhand bestämma hur någon ska prata tar bort möjligheten till att få ett så naturligt tal som möjligt, men det gynnar forskarna att enklare ta fasta på och få fram det man specifikt är intresserad av. I Leinonen och Henning-Lindbloms och Wärns undersökningar har de bett informanter återge en berättelse på två olika sätt, först som i ett samtal med en vän, sedan i ett samtal med en journalist. Tanken med den senare delen är att informanterna möjligtvis ska använda en mer formell varietet. Treier (2021) använder sig av en annan variant av talprov. Där har han bett sina talare läsa upp en nyhetsartikel på standardsvenska. Att använda sig av en färdigskriven text kan underlätta så att informanterna inte bedömer det innehållsliga utan tar fasta på det språkliga (Haapamäki & Wikner, 2015).

Genom att använda sig av ett masktest syftar man till att få fram implicita attityder hos informanterna, vilket är något Wärn (2018) gör i sin studie om vilka attityder

gymnasiestuderanden i Jakobstad har till några varieteter av talad finlandssvenska. Teinler (2016) genomförde masktestet med nionde klassister där eleverna skulle värdera talarna utifrån från en skala med några adjektiv, såsom *trevlig*, *smart* och *cool* (Teinler, 2016: 81). Adjektivskalor innebär ofta att informanterna får olika adjektiv och de ska sedan på en sifferskala placera ut de olika talarna enligt adjektiven. På så sätt ska informanter alltså fokusera på personlighetsdrag som passar in på talarna i fråga. Bijvoet och Fraurud (2011) fokuserar exempelvis på adjektiv som humoristisk, trevlig och ärlig. Det är företrädesvis i undersökningar där man intresserar sig för människors medvetna attityder till olika sätt att tala som skalor använts (Haapamäki & Wikner, 2015: 44). Tidigare forskning visar att olika adjektiv kan förknippas med olika personer och varieteter (se exempelvis Leinonen, 2015), exempelvis kan ett adjektiv förknippas mer med en standardvarietet än med en dialektal (se Kristiansen, 2009: 171; Agha, 2003: 240). Nackdelen med att använda sig av adjektivskalor är att informanterna kanske är tvungna att ta ställning till något med hänsyn till de alternativ de fått fastän de inte har en sådan attityd (Haapamäki & Wikner, 2015: 69–70).

En annan populär metod inom den perceptuella dialektologin är intervjun. Metoden tillåter intervjuaren att ställa följdfrågor till informanterna och att informanterna har möjlighet att förtydliga och motivera sina svar. Intervjuer kan vara uppbyggda på olika sätt beroende på vilket syfte de har, men vanligtvis inleds de med bakgrundsinformation. Wikner (2019) har till exempel kombinerat intervjuer med en kartritningsuppgift medan Teinler (2016) ber sina informanter berätta fritt.

En annan metod som ofta används är enkäter. Att använda sig av enkäter kan vara fördelaktigt om man har ett stort material att samla in och de används oftast i kvantitativa studier. Enkäter är även enkla att exempelvis dela vidare på internet. I enkäter får informanterna vanligtvis först lyssna på talproven innan de ska besvara påföljande frågor (se exempelvis Leinonen & Henning-Lindblom, 2016; Treier, 2021). Leinonen (2015) använder sig av en webbenkät för att undersöka finlandssvenskars uppfattningar om och attityder till olika regionala varieteter. Hon undersöker även vilka benämningar informanterna använder för de olika varieteterna. Nackdelen av att använda sig av enkäter är att inga följdfrågor som baserar sig på informanternas svar är möjliga. Haapamäki och Wikner (2015: 73) konstaterar att det är lönsamt att fokusera på informanternas kommentarer i testet. Det är något som inte haft så stor slagkraft i liknande forskning. Haapamäki och Wikners (2015) svarsmetod är tämligen fri, men de har

uppmanat informanterna att alltid motivera sina svar. Denna svarsmetod kan användas för att utesluta svar baserade på gissningar.

3.2 Talprov

För att få fram informanternas underliggande attityder gentemot finlandssvenskt standardtalspråk skapades ett perceptionstest. I min pro gradu-avhandling består perceptionstestet av sex stycken standardnära talprov där talarna är hemma från Vasa, Åbo och Helsingfors. Jag har fått använda mig av talprov som Haapamäki och Wikner (2015) har samlat in tidigare till sin egen studie; två talprov från Åbo, två från Helsingfors och ett från Vasa. Jag har själv samlat in ett talprov från Vasa med samma grund som Haapamäki och Wikner. Det finns två talare från varje stad och de är av olika åldrar. Alla talare är män, vilket grundar sig i att tidigare forskning och studier visat att det kan vara en fördel att använda sig av talare av samma kön (Haapamäki & Wikner, 2015: 43). Ingen av talarna har valts utifrån förutbestämda språkdrag utan som karaktäristiska för respektive ort. Talarna har alla en svenskspråkig bakgrund och är födda och uppvuxna på den ort de företräder och alla har en högre utbildning.

Perceptionstest kan utformas på en mängd olika sätt, men när Haapamäki och Wikner (2015) skulle samla in materialet hade de två krav på talproven: talproven skulle vara lika till innehållet och infatta okonstlat och naturligt tal. I talproven berättar varje talare om sin egen morgonrutin för att få ett så spontant tal som möjligt. Att använda samma samtalsämne kan också undvika att informanterna i perceptionstestet inte fokuserar på vad talarna pratar om, utan hur de talar. Talarna fick uppmaningen att tala så avslappnat som möjligt och de fick även ta hjälp av nedskrivna frågor såsom ”Vad brukar du äta?”. (Haapamäki & Wikner, 2015: 44). Varje talprov har redigerats ner till 30 sekunder. Både Haapamäki och Wikner (2015) och jag har försökt välja talare som kan ses som typiska talare för vardera ort. Även om talarna ombetts tala naturligt och okomplicerat så ligger deras varieteter nära standardspråket och jag har på så sätt valt att hänvisa till dem som standardnära varieteter. När jag i fortsättningen refererar till talproven i undersökningen använder jag en bokstav för orten och y för den yngre och ä för den äldre talaren, enligt följande:

V_y = yngre talare från Vasa

Vä = äldre talare från Vasa

Åy = yngre talare från Åbo

Åä = äldre talare från Åbo

Hy = yngre talare från Helsingfors

Hä = äldre talare från Helsingfors

3.3 Enkät

Till en början hade jag tänkt samla in mitt material fysiskt från respektive ort, vilket tyvärr blev omöjligt på grund av den rådande pandemin. I stället valde jag att använda mig av en elektronisk enkät för att kunna samla in ett så stort material som möjligt från flera olika orter. Enkäten spreds inte fritt på nätet utan jag tog personligen kontakt med bland annat skolor och fritidsgrupper eftersom jag specifikt ville åt svar från Nykarleby, Borgå och Pargas.

Alla informanterna, liksom i Haapamäki och Wikners (2015) undersökning, fick vetskap om vad syftet med enkäten var. I en informationsruta högst upp fanns information om att syftet med min avhandling var att undersöka hur finlandssvenskar uppfattar olika sätt att tala. Det jag dock inte nämnde var att jag specifikt var intresserad av deras standardspråsuppfattning. Jag avslöjade inte heller talarnas hemort eller huruvida flera talare kom från samma ort. Även om flera av frågorna var obligatoriska hade informanterna alltid möjligheten att hoppa över frågan om de inte kunde besvara den genom att endast fylla i exempelvis en punkt, eftersom varje tecken på tangentbordet räknades som ett godkänt svar.

Enkäten bestod av tre olika delar. I enkätens första del skulle informanterna fylla i bakgrundsinformation såsom ålder, kön, hemort, nuvarande ort, utbildning, yrke, modersmål, föräldrarnas utbildning och yrke. Efter det fick informanterna lyssna på en talare åt gången och möjligheten att lyssna på varje talare fler gånger gavs. När informanterna lyssnat klart på ett talprov skulle de sedan besvara frågor om varieteterna. Enkätens andra del bestod av följande frågor:

1. Kan du beskriva talarens svenska?
2. Kan du ge talarens svenska en benämning?

3. Kan du placera talaren geografiskt? (ja/nej)
4. Om ja, var i så fall?
5. Varför?
6. Hur nära standardspråket anser du att talaren talar? (1 = inte standardspråk och 5 = standardspråk)
7. Varför?

I den andra frågan fanns det risk för att informanterna skulle missförstå den och inte ge en benämning för talarens varietet. Jag övervägde att använda mig av exempel (till exempel Helsingforssvenska, Karlebydialekt) för att underlätta att få liknande svar av alla, för att sedan kunna använda svaren i den tredje delen av enkäten att jämföra med (se exempelvis Leinonen, 2015: 123–124), men jag valde att lämna frågan så öppen som möjligt för att undvika att styra informanternas svar för mycket. I den tredje delen av enkäten skulle informanterna ta ställning till attitydfrågor utifrån förutbestämda adjektiv. Deltagarna skulle på en skala (Helt av annan åsikt/Delvis av annan åsikt/Vet inte/Delvis av samma åsikt/Helt av samma åsikt) värdera de olika talproven var för sig. Alternativet ”vet inte” var även inkluderat för att undvika att tvinga någon informant till ett ställningstagande. Nackdelen med den här typen av test är att man med säkerhet inte vet vad i talprovet som informanterna tar fasta på. Men genom att använda det kan man få tillgång till svar som informanterna vanligtvis inte skulle tänka på att berätta. Dessa adjektiv skulle informanterna ta ställning till:

1. Jag uppfattar talaren som trevlig
2. Jag uppfattar talaren som intelligent
3. Jag uppfattar talaren som självsäker
4. Jag uppfattar talaren som irriterande

Avslutningsvis fick informanterna möjligheten att lämna en fri kommentar om det var något de ännu ville inflika.

3.4 Informanter

Jag kontaktade mina informanter via mejl och Facebook. Jag tog bland annat kontakt med organisationer, klubbar, rektorer och modersmåls lärare för att sprida enkäten. Eftersom enkäten bland annat delades i skolor så är det flera informanter som till exempel nämnt Nykarlebytillhörande byar som hemort eller nuvarande ort, så dem har jag räknat in i Nykarlebyinformanterna. Även kringliggande orter såsom Jakobstad och Pedersöre har jag valt att räkna med i min undersökning. Mitt primära mål var att samla in svar från informanter i olika åldersgrupper på orterna för att senare kunna jämföra dem sinsemellan, men på grund av brist på svar från olika åldersgrupper så kommer bakgrundsvariabler inte kunna vara en del av analysen. Till en början var tanken att jag skulle ha lika stora informantgrupper för att jämföra med, men eftersom antalet svar varierar stort mellan de olika orterna så har jag valt att använda Nykarlebyinformanterna som fokusgrupp och de övriga informantgrupperna som jämföresmaterial. Jag fick sammanlagt in 156 svar. Vissa av svaren var dubletter och några hade fyllts i som skämt. Det fanns sju personer som hade helt andra hemorter än de som var i fokus, så dessa har inte räknats med till det slutliga antalet informanter. Sammanlagt har jag kunnat använda mig av 131 svar.

Tabell 1. Fördelning mellan informanterna

Hemort	Antal (131)
Nykarlebyområdet	93
Pargasområdet	23
Borgåområdet	15

Som framkommer i tabellen så är de flesta informanterna hemma från Nykarleby. Utöver detta är det 15 som har Borgå som hemort och 23 stycken som har Pargas som hemort. Bland mina informanter finns det sju stycken som inte valt någon av de valda orterna som hemort. Av dessa kommer ingen från de undersökta orterna och därför har jag inte inkluderat dem i min undersökning. Av 131 informanter är det 18 som fyllt i att de åtminstone bott på annan ort utöver hemorten, vilket högst troligt innebär att de kommit i kontakt med olika typer av varieteter. Resterande 113 har inte bott någon annanstans.

Informanterna rör sig i ett åldersspann mellan 15 till 80 år och medelåldern på informanterna är 23 år. Majoriteten av informanterna har svenska som modersmål, vilket är 120 stycken

informer, och en av dem har valt att benämna sitt modersmål som finlandssvenska medan resten benämnt det som svenska. Nio informanter har nämnt att de har svenska och finska som modersmål, en informant är helt finskspråkig och en har estniska som modersmål. I studien deltar till majoriteten kvinnor. Av 131 informanter är 99 kvinnor, 30 män och två icke-binära. Majoriteten av informanterna är gymnasiestuderande eller studerande med endast grundskoleexamen, bland resterande informanter finns det personer med högre högskoleexamen och de med endast grundskoleexamen. På grund av detta kan jag inte dra några slutsatser gällande informanternas socioekonomiska bakgrund eller utbildning.

3.5 Analysmetod

Till att börja med analyserar jag informanternas geografiska placering av talproven på gruppnivå, innan jag går över till individnivå och avslutningsvis i förhållande till talproven. Jag utgår från samma metod som Haapamäki och Wikner (2015) vid analysen av den geografiska placeringen. De har utgående från korrekthet bedömt sina informanternas talprov. Men eftersom det fanns variation i hur noggrant deras informanter har besvarat frågan använde de sig av följande kategoriseringar: rätt, rätt men oprecist, felaktigt och inget svar. Detta betyder med andra ord att om en informant placerat en Vasatalare i Vasa så anses det korrekt, medan om informanten placerat talaren i Österbotten så räknas det som rätt men oprecist. Om en informant däremot valt att placera talaren i Nyland betraktas detta som felaktigt.

Sedan går jag över till att analysera hur nära informanterna upplever att talproven ligger standard och var informanterna geografiskt placerar talproven de anser är standardsvenska. Informanterna skulle på en skala 0 (= inte alls standard) till 5 (= standard) värdera hur nära respektive talprov ligger standardsvenska. För att få en inblick i vilka talprov som värderats som mest och minst standard har jag beräknat minimi- och maximumvärde, medel- och medianvärde och standardavvikelse för varje enskilt talprov och informantgrupp.

Efter analysen om hur standardnära talproven värderats går jag över till att analysera vilka motiveringar informanterna använder för att geografiskt placera ett talprov och vilka argument de använder när de placerar ett talprov som de anser vara standardnära. Efter att ha hittat likheter

och skillnader i materialet delar jag in motiveringarna i olika undergrupper, först för vilka argument de använder när de placerar en talare och sedan när de placerar en standardnära talare.

Avslutningsvis har informanterna fått värdera talarna utgående från fyra olika adjektiv (*trevlig*, *intelligent*, *själsäker* och *irriterande*) med hjälp av en skala (helt av samma åsikt, delvis av samma åsikt, vet inte, delvis av annan åsikt, helt av annan åsikt). Detta jämför jag sedan med vilka talprov informanterna värderat som mest respektive minst standard och var talarna placerat talproven geografiskt för att se om det går att hitta något samband.

4 Resultat

I det här avsnittet presenterar jag resultatet från enkäten. Avsnittet består av fyra olika delar. Inledningsvis i kapitel 4.1 redogör jag för var Nykarlebyinformanterna placerat talproven geografiskt, innan jag i 4.2 går över till att presentera hur nära standard de värderar talproven. I kapitel 4.3 behandlar jag informanternas motiveringar om hur de valt att placera talproven och avslutningsvis i 4.4 går jag in på deras underliggande attityder gentemot talproven. Jag har i huvudsak fokuserat på Nykarlebyinformanterna och använder Pargas- och Borgåinformanterna som jämföreslematerial.

4.1 Geografisk placering

I det här avsnittet presenterar jag först den geografiska placeringen på gruppnivå innan jag går över till att diskutera den på individnivå. Avslutningsvis redogör jag för den geografiska placeringen i förhållande till talproven.

4.1.1 Rätt och fel på gruppnivå

Nykarlebyinformanternas svar skiljer sig åt med tanke på hur noggrant de valt att placera ut talarna. Vissa har valt att skriva ut ortnamn eller byar, medan andra endast skrivit en landsdel de tror att talaren är hemma från. I analysen av informanternas svar på var talarna placeras geografiskt utgår jag från Haapamäki och Wikners (2015) kategoriseringar. Svar som anger exakt stad eller ort anses korrekta, såsom "Vasa" eller "Åbo", medan svar som anger rätt region anses rätta men oprecisa, exempelvis "Vasatrakten" och "Vasaområdet" för Vasatalproven, "Åbotrakten" för Åbotalproven och "huvudstadsområdet", "Helsingforsregionen" och "Helsingforstrakten" för Helsingforstalproven. Svar som innehåller mer oprecisa svar, såsom "Nyland", "Österbotten" eller "Åboland" bedöms som felaktiga. Till felaktiga räknas också svar som innehåller två eller flera olika orter och även svar såsom "kanske lite mera norrut från Åbo".

I tabellen nedan sammanfattas andelen (antalet inom parentes) rätta, rätta men oprecisa, felaktiga och inga svar hos informanterna. Totalt har Nykarlebyinformanterna 558 svar eftersom alla 93 Nykarlebyinformanter bedömt alla sex talprov. Det totala antalet svar hos Pargasinformanterna är 138 stycken och hos Borgåinformanterna 90 stycken.

Tabell 1. Rätt, rätt men oprecist, fel eller inga svar på gruppnivå

	Nykarlebyinformanter	Pargasinformanter	Borgåinformanter
Rätt svar	7 % (37)	7 % (10)	6 % (5)
Rätt svar men oprecist	4 % (23)	1 % (2)	8 % (7)
Rätt svar och rätt svar men oprecist sammanlagt	11 % (60)	9 % (12)	13 % (12)
Fel svar	51 % (284)	30 % (42)	38 % (34)
Inget svar	38 % (214)	61 % (84)	49 % (44)

Det har varit svårt för Nykarlebyinformanterna att placera talarna i perceptionstestet i korrekt stad. Det kunde tänkas ha att göra med att alla talprov är relativt standardnära varieteter. Endast 11 % har lyckats placera talproven helt rätt och rätt men oprecist, vilket i jämförelse med Haapamäki och Wikners (2015) resultat är en relativt låg procentandel. Genomsnittet av deras informanter som placerade talproven rätt och rätt men oprecist hade en procentandel över 30. En av deras informantgruppen urskiljde sig dock från de övriga informantgrupperna och mitt resultat korrelerar intressant nog mest med denna informantgrupp, ÅGym, som bestod av gymnasiestuderande. Majoriteten av alla mina informanter består av studerande eller gymnasiestuderande, mer exakt 75 %, vilket kan vara en avgörande faktor med tanke på att resultaten överensstämmer mer än de andra informantgrupperna i Haapamäki och Wikners (2015) forskning. Tidigare forskning visar att personer som bott på flera olika orter har större möjlighet att identifiera regionala varieteter (se till exempel Williams, Garret & Coupland, 1999; Baker, Eddington & Nay, 2009) och man skulle kunna tänka sig att äldre eller mer beresta personer har haft möjlighet att bo på fler ställen än unga personer och på så sätt har de äldre mer erfarenhet av olika varieteter. Haapamäki och Wikners (2015) resultat ger dock inget stöd för detta, men det är frestande att tänka sig att mina resultat skulle korrelera med Haapamäki och Wikners utifrån detta. Antalet fel svar hos Nykarlebyinformanterna ligger på 51 %, vilket

motsvarar Haapamäki och Wikners (2015) resultat om man inkluderar alla deras informantgrupper, medan saknaden av svar är betydligt högre i mitt resultat än deras svar för hela materialet.

I tabellen ovan finns siffrorna för Pargas- och Borgåinformanter och som man kan se så är det ungefär samma som för Nykarleby. Pargas- och Borgåinformanterna har något lägre procentenheter i antalet fel svar än vad Nykarlebyinformanterna har. Procentuellt har både Pargas- och Borgåinformanterna en högre andel ”inget svar” än vad Nykarlebyinformanterna har.

4.1.2 Rätt och fel på individnivå

Även om det presenteras medeltal i tabellen ovan så får man inte glömma att det finns en stor individuell variation i hur väl informanterna lyckats placera talarna korrekt. Ingen av Nykarlebyinformanterna har lyckats placera sex talprov rätt, inte heller fem eller fyra. I materialet finns det två Nykarlebyinformanter som placerat tre talprov helt rätt och fem som placerat två talprov helt rätt, sammanlagt blir detta sju Nykarlebyinformanter. Resten av Nykarlebyinformanterna har inget eller endast ett helt rätt svar. Av alla Nykarlebyinformanter finns det 51 stycken som inte har något rätt svar även om man inkluderar både helt rätta och rätta men oprecisa svar. Överlag presterar alla informanter sämre på individuell nivå än Haapamäki och Wikners (2015) informanter som både lyckats placera fler talprov rätt och dessutom är fler till antalet. Bland de sju Nykarlebyinformanterna som har tre eller två helt rätta svar är fyra av dem kvinnor och tre män, vilket inte stämmer överens med den totala könsfördelningen i informantantalet. Åldern varierar mellan 17 och 57, fyra av dem är under 30 år och tre av dem över 40 år. En av Nykarlebyinformanterna har svenska och finska som modersmål, medan resten har svenska. Endast en av dessa informanter har en annan hemort än nuvarande ort. De har alla en lägre utbildning och det går inte att dra några slutsatser av föräldrarnas yrke eller utbildning eftersom de flesta angett att deras föräldrar har en lägre utbildning. Likt tidigare studier (exempelvis Haapamäki & Wikner, 2015) verkar man inte kunna dra några slutsatser gällande bakgrundsfaktorerna.

Bland Pargasinformanterna är det endast en som lyckats placera två talprov rätt och en annan som lyckats placera två talprov rätt och rätt men oprecist. Båda är manliga studerande och båda

har åtminstone en förälder med högre utbildning. Ingen av Borgåinformanterna har lyckats placera två talprov rätt. Bland Borgåinformanterna finns det en kvinnlig studerande som lyckats placera två talprov rätt och rätt men oprecist, och båda hennes föräldrar har en högre examen. Materialet är dock för litet för att kunna dra några generella slutsatser. För att möjligen se ett samband skulle det behövas ett större antal svar från både Pargas och Åbo.

4.1.3 Rätt och fel i förhållande till talproven

I avsnittet ovan fokuserade jag på rätt och fel på individnivå, i detta avsnitt går jag däremot över till att granska andelen rätt och fel i förhållande till de olika talproven. I tabellen nedan presenterar jag andelen rätta, rätta men oprecisa, felaktiga och inga svar enskilt för de olika talproven. I tabellen använder jag följande förkortningar: *N* för Nykarlebyinformanterna, *P* för Pargasinformanterna och *B* för Borgåinformanterna

Tabell 2. Informanternas rätt, rätt men oprecist, fel eller inga svar i förhållande till talproven

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Rätt	N: 13 % P: 4 % B: -	N: 5 % P: 4 % B: -	N: 4 % P: - B: -	N: 1 % P: 4 % B: -	N: 14 % P: 26 % B: 27 %	N: 2 % P: 4 % B: 7 %
Rätt men oprecis	N: 6 % P: - B: -	N: 3 % P: - B: -	N: 1 % P: - B: -	N: 1 % P: - B: -	N: 10 % P: 4 % B: 27 %	N: 3 % P: 4 % B: 20 %
<i>Rätt och rätt men oprecis sammanlagt</i>	N: 19 % P: 4 % B: -	N: 9 % P: 4 % B: -	N: 5 % P: - B: -	N: 2 % P: 4 % B: -	N: 24 % P: 30 % B: 53 %	N: 5 % P: 9 % B: 27 %
Fel svar	N: 38 % P: 43 % B: 47 %	N: 39 % P: 39 % B: 47 %	N: 66 % P: 22 % B: 53 %	N: 46 % P: 4 % B: 40 %	N: 63 % P: 43 % B: 20 %	N: 54 % P: 30 % B: 20 %
Inget svar	N: 43 % P: 52 % B: 53 %	N: 53 % P: 57 % B: 53 %	N: 29 % P: 78 % B: 47 %	N: 52 % P: 91 % B: 60 %	N: 13 % P: 26 % B: 27 %	N: 41 % P: 61 % B: 53 %

I tabellen ser man att antalet geografiskt rätt placerade talprov varierar. De talprov som Nykarlebyinformanterna uppenbart har haft lättast att placera geografiskt är *Hy*, vilket helt och hållet överensstämmer med Haapamäki och Wikners (2015) resultat. Ser man till andelen rätta

men oprecisa svar från varje informantgrupp har *Hy* högst procent även där, vilket beror på att flera informanter valt att placera talaren i Helsingforsregionen. Det talprov Nykarlebyinformanterna haft näst lättast att placera och som endast skiljer med en procentenhet från *Hy*:s helt rätta svar är *Vy*, vilket inte motsvarar resultatet i Haapamäki och Wikners (2015) forskning. Mina Nykarlebyinformanter kan lättare placera talprovet i Vasa än vad informanterna i Haapamäki och Wikners (2015) resultat kan, dock känner mina Nykarlebyinformanter procentuellt inte igen *Vy* bättre än den genomsnittliga andelen i Haapamäki och Wikners (2015) resultat, men det har att göra med att mina informanter i högre utsträckning inte lyckats placera talproven korrekt i jämförelse med Haapamäki och Wikners (2015) informanter.

I Haapamäki och Wikners (2015) resultat var den äldre talaren från Åbo en av de svårare att placera korrekt regionalt, vilket även överensstämmer med mitt resultat. Det talprov som varit svårast att placera för Nykarlebyinformanter är *Ää*, endast 1 % har lyckats placera talaren helt rätt, tätt följt av *Hä* på 2 %. Ser man till rätt och rätt men oprecist sammanlagt placerar sig *Ää* fortfarande som det svåraste talprovet att placera rätt med 2 %, och följs av *Äy* och *Hä* på 5 % båda två. Borsett från *Hä* så ligger detta i linje med Haapamäki och Wikners (2015) resultat.

I tabell 2 ovan syns det att Pargasinformanterna lyckats placera fler talprov rätt än Borgåinformanterna. Däremot så lyckas Borgåinformanterna placera talproven från Helsingfors rätt och rätt men oprecist sammanlagt i högre utsträckning än både Nykarleby- och Pargasinformanterna. Tidigare forskning (se Williams, Garret & Coupland, 1999; Gooskens, 2005; Clopper & Pisoni, 2006) resulterar i att människor har vissa tendenser att lättare identifiera sin egen varietet och andra närliggande varieteter än varieteter från orter som geografiskt ligger längre bort. Resultatet i min studie överensstämmer till viss del med denna hypotes. Nykarlebyinformanterna har lättare att identifiera talproven från Vasa än exempelvis talproven från Åbo. Haapamäki och Wikners (2015) resultat visar på att informanter från Helsingfors lättare känner igen sin egen varietet samt närliggande varieteter och eftersom mina Borgåinformanter endast igenkänner talproven från Helsingfors så kunde man möjligtvis dra slutsatsen att det här även överensstämmer med mitt material, eftersom Borgå geografiskt ligger närmast Helsingfors av de olika orterna i mitt material. Haapamäki och Wikners (2015) resultat antyder att informanter från Åbo har svårare att identifiera sin egen varietet och lättare placerar ut talproven från Vasa och Helsingfors, särskilt den yngre Helsingforstalaren, vilket kongruerar med mitt resultat. Både Pargas- och Nykarlebyinformanterna känner lättare igen *Hy* än

talproven från Vasa och Nykarlebyinformanterna har svårast att placera talproven från Åbo rätt. Pargasinformanterna har placerat *Åä* och Vasatalproven rätt med 4 %, medan Borgåinformanterna inte lyckats placera ett enda av dem korrekt. Varken Pargas- eller Borgåinformanterna kan placera *Åy* korrekt i någon mån. Att informanter lyckas placera talprov geografiskt korrekt i olika mån konstaterar Haapamäki och Wikner (2015: 57–58) att högst troligt har att göra med att vissa av talproven har fler ”språkliga ledtrådar” än andra och att Åbotalproven innehåller mindre än de andra talproven. Jag kommer tillbaka till detta senare i avhandlingen.

4.2 Hur nära standard ligger talproven?

Det här avsnittet består av två delar. Först presenterar jag hur nära standard informanterna anser att de olika talproven ligger och sedan var informanterna valt att placera talprov de anser vara mest standardnära.

4.2.1 Talprovets olika bedömningar

Jag börjar med att redogöra för hur de olika talproven bedömts av Nykarlebyinformanterna för att sedan gå över till att jämföra resultatet med Pargas- och Borgåinformanternas svar.

I tabellen nedan presenteras hur de sex talproven värderats av Nykarlebyinformanterna på en skala om hur standardnära varje talprov är (5 = standard 0 = inte alls standard) och i den hittas medelvärde, median, minimi- och maximumvärde samt standardavvikelse för varje talprov.

Tabell 3. Hur Nykarlebyinformanterna bedömt talproven på standardskalan 5 till 0

	Medelvärde	Median	Min – max	Standardavvikelse
<i>Vy</i>	4,13	4	2 – 5	0,82
<i>Vä</i>	3,91	4	1 – 5	1,00
<i>Åy</i>	3,57	4	1 – 5	0,88
<i>Åä</i>	4,08	4	1 – 5	0,88
<i>Hy</i>	3,84	4	1 – 5	0,82
<i>Hä</i>	4,26	4	2 – 5	0,67

Alla talprov ligger nära varandra i värde och inget tals medelvärde ligger under 3,5. Nykarlebyinformanterna har värderat *Hä*:s varietet som mest standardnära och den näst mest standardnära är *Vy*:s varietet, och inte långt efter kommer *Åä*. De placerar sig alla med ett medelvärde över 4. *Hä* och *Vy* är de enda talproven med ett minimi- och maxvärde på 2 – 5, resterande har alla 1 – 5. De minst standardnära talproven, som alla har ett medelvärde under 4 enligt Nykarlebyinformanterna, är *Åy*, *Hy* och *Vä*. Nykarlebyinformanterna har gett *Hä* 4,26 i medelvärde medan *Åy*, som de anser är minst standardnära, slutar på 3,57. Alla talprov har en median på 4. I tidigare forskning har standardnära varieteter varit svåra att placera geografiskt, vilket å ena sidan i viss mån stämmer överens med mitt resultat. De talprov Nykarlebyinformanterna har placerat som mest standard, *Hä*, och tredje mest standard, *Åä*, är de som de haft svårast att placera geografiskt. Å andra sidan avviker talprov *Vy* och *Åy* från detta helt. *Vy* anser Nykarlebyinformanterna vara näst mest standard samtidigt som de procentuellt placerar honom helt rätt näst flest gånger, medan *Åy* är det talprov de anser är minst standard och tredje svåraste talprovet att placera korrekt geografiskt.

I tabellerna nedan åskådliggörs hur Pargas- och Borgåinformanterna bedömt de olika talproven på samma skala som i tabell 3 ovan.

Tabell 4. Hur Pargasinformanterna bedömt talproven på standardskalan 5 till 0

	Medelvärde	Median	Min – max	Standardavvikelse
<i>Vy</i>	4,09	4	2 – 5	0,85
<i>Vä</i>	3,26	3	2 – 5	0,69
<i>Åy</i>	3,65	4	2 – 5	0,71
<i>Åä</i>	3,65	3	2 – 5	0,88
<i>Hy</i>	3,48	4	2 – 4	0,59
<i>Hä</i>	3,65	4	2 – 5	0,78

Pargasinformanterna har intressant nog värderat talprov *Vy* som det mest standardnära talprovet, vilket också är det enda talprovet med ett medelvärde över 4 och det talprov som Nykarlebyinformanterna anser vara näst mest standardnära. Efter *Vy* placerar sig *Åy*, *Åä* och *Hä* som näst mest standard med ett medelvärde på 3,65. De minst standardnära talproven anser de vara *Vä* och *Hy*, vilka också är de talprov som rankats som några av de minst standardnära talproven av Nykarlebyinformanterna. Talprov *Hy* som Pargasinformanterna värderat som det näst minst standardnära talprovet är också det talprov som Nykarlebyinformanterna anser vara näst minst standard. Båda informantgrupperna har dessutom haft lättast med att placera *Hy* geografiskt korrekt.

Tabell 5. Hur Borgåinformanterna bedömt talproven på standardskalan 5 till 0

Talprov	Medelvärde	Median	Min – max	Standardavvikelse
<i>Vy</i>	4,27	4	3 – 5	0,70
<i>Vä</i>	3,73	4	1 – 5	1,10
<i>Åy</i>	3,4	3	2 – 5	0,74
<i>Åä</i>	3,80	4	3 – 5	0,56
<i>Hy</i>	4,33	4	4 – 5	0,49
<i>Hä</i>	4,27	4	3 – 5	0,70

Borgåinformanternas resultat avviker från de andra informanternas, eftersom det talprov, *Hy*, Borgåinformanterna värderat som det mest standardnära är det talprov som värderats bland de minst standardnära hos de andra informanterna. *Hy* är det talprov Borgåinformanterna också

har haft lättast att placera geografiskt. De talprov som Borgåinformanterna anser är näst mest standardnära är *Vy* och *Hä*, som båda fått ett medelvärde på 4,27. Det talprov Borgåinformanterna anser vara minst standardnära är *Åy*, vilket stämmer överens med Nykarlebyinformanternas resultat. Alla informanter värderar *Hä* och *Vy* som några av de mest standardnära talproven, vilket leder till att man kunde tänka sig att det finns någon typ av samstämmighet om vad informanterna uppfattar som standard, men varför är dock svårare att besvara. Det som däremot skiljer informanterna åt är Nykarlebyinformanterna har avsevärt lättare att placera *Vy* geografiskt korrekt än vad Pargas- och Borgåinformanterna har. Det är oklart vad detta beror på, men den geografiska placeringen kunde möjligtvis ha en betydande roll här.

4.2.2 Var placerar informanterna talproven de anser vara mest standardnära?

I avsnittet nedan går jag in på var Nykarlebyinformanterna placerat de talprov de bedömt som standardnära. Först redogör jag för var de flesta informanterna placerat de standardnära talproven för att sedan gå över till var informanterna som värderat talproven som standardnära upplever att det talas standardsvenska utifrån talproven. När jag jämför Nykarlebyinformanternas resultat med de andra informanternas så utgår jag från de Pargas- och Borgåinformanter som värderat talproven som standardnära.

4.2.2.1 Den standardnära geografiska placeringen

I tabellen nedan presenterar jag resultatet om var de flesta informanter som värderat talproven med 4 och 5 på standardskalan (5 = standard, 0 = inte alls standard) tror att talarna är hemma. Att talarna över huvud taget kunnat placera talarna geografiskt är anmärkningsvärt, eftersom standardspråk vanligtvis ses som en varietet som inte går att placera geografiskt. Om en och samma informant nämnt flera orter i samma svar har svaret registrerats som två eller flera svar, vilket leder till att varje talprov har varierande mängd svar. Inom parentes är procentandelen av hur många av informanterna som nämnt respektive ort. Orsaken till att några talprov saknar svar är för att ingen nämnt en och samma ort eller stad fler än en gång.

Tabell 6. Var informanterna placerat talproven de värderat som standardnära

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Geo- grafisk utpla- cering	N: Vasa (39 %)	N: Öster- botten (36 %) Vasa (21 %)	N: Södra Finland (23 %) Nyland (21 %)	N: Vasa (24 %) Österbotten (21 %) Nyland (18 %)	N: Helsing- fors (33 %) Nyland (30 %)	N: Södra Finland (18 %) Vasa (18 %)
	P: Åbo (28 %)	P: -	P: -	P: -	P: Helsing- fors (33 %)	P: Åbo (23 %)
	B: Västra Nyland (15 %) Åbo (15 %)	B: Öster- botten (27 %)	B: Östra Nyland (50 %)	B: Helsing- fors (18 %)	B: Helsing- fors (53 %)	B: Helsing- fors (31 %)

I tabellen ovan syns var de flesta informanterna som värderat talproven som standardnära placerat talproven. Nykarlebyinformanterna placerar oftast *Hy* i Helsingfors, vilket även Pargas- och Borgåinformanterna gör. *Åy* positioneras främst i södra delarna av Finland av Nykarlebyinformanterna. Bland Borgåinformanterna förekommer Östra Nyland som svar för *Åy*, medan Pargasinformanterna inte alls är överens om var varieteten ska placeras. Nykarlebyinformanterna placerar *Vy* i Vasa, medan Borgåinformanterna tror att han kommer från Västra Nyland och Åbo. Majoriteten av Pargasinformanterna nämner Åbo som hemort för *Vy*. *Hä* och *Åä* är de talprov som av Nykarlebyinformanterna fått flera olika men till antalet nästan lika många svar. De är de enda talproven som placeras både i landets södra delar och Österbotten av Nykarlebyinformanterna. Pargasinformanterna har främst placerat *Hä* i Åbo medan Borgåinformanterna placerat honom i Helsingfors. Här kan man fråga sig om informanternas mentala föreställningar av var standardsvenska talas kan vara av betydelse, eftersom flera informanter valt att placera en, som de anser, standardnära talare geografiskt nära sin egen ort.

Det är dock viktigt att minnas att det finns en stor individuell variation och att många av informanterna som värderat ett talprov som standardsvenska inte kunnat placera ut talarna, vilket kan vara ett tecken på att en varietet är standardnära. Av dessa informanter finns det dock informanter som i ett senare skede i enkäten valt att placera talaren geografiskt fastän de uttryckligen valt att de inte anser sig förmögna att göra det.

Tabell 7. Hur många informanter som värderat talproven som standardnära men inte kunnat placera ut talproven geografiskt

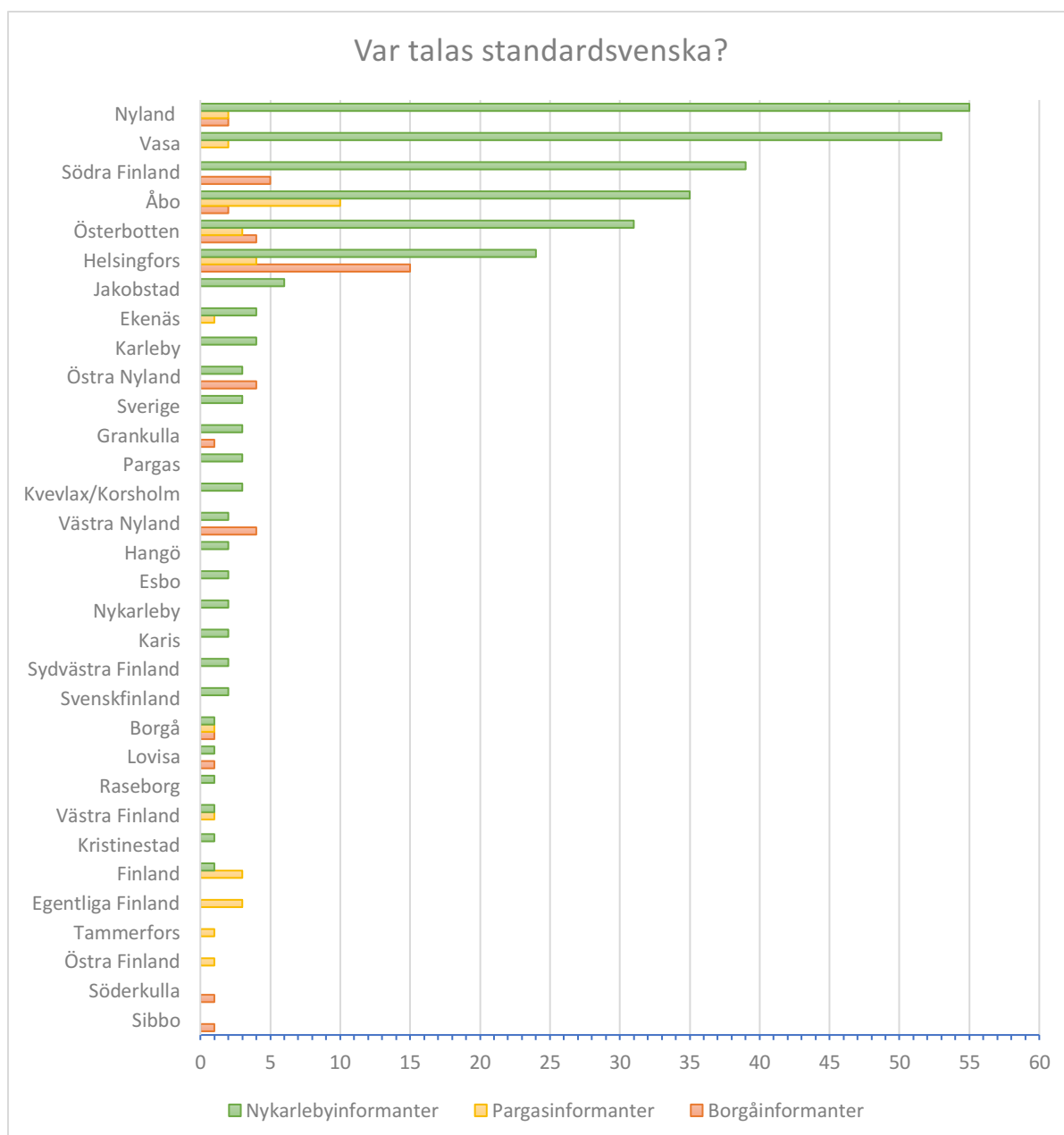
	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Nykarlebyinformanter	39 %	53 %	32 %	53 %	17 %	42 %
Pargasinformanter	50 %	71 %	86 %	82 %	33 %	62 %
Borgåinformanter	54 %	64 %	33 %	64 %	33 %	46 %

Av Nykarleby- och Borgåinformanterna är det flest som varit oförmögna att placera ut *Vä* och *Åä*, medan Pargasinformanterna haft svårast att placera *Åy* och *Åä* geografiskt. Tidigare forskning (se Haapamäki & Wikner, 2015; Leinonen & Henning-Lindblom, 2016; Wärn, 2018; Treier, 2021) indikerar att informanter anser att talprov från Åbo är de mest standardnära samtidigt som de också är svårast att placera geografiskt. Detta kunde å ena sidan stämma överens med mitt resultat eftersom Pargasinformanterna värderat Åbotalproven som några av de mest standardnära och har svårast att placera dem geografiskt, likaså har Nykarlebyinformanterna svårigheter med att placera talprov *Åä* som de värderat som ett av de mest standardnära talproven. Men å andra sidan stämmer detta inte alls eftersom Borgåinformanterna varken värderat *Åä* eller *Åy* som standardnära talprov.

4.2.2.2 Var det talas standardsvenska enligt informanterna

I tabell 8 nedan tar jag upp mer ingående varifrån de informanter som värderat talproven med 4 och 5 på standardskalan (5 = standard, 0 = inte alls standard) tror att talarna kommer ifrån. Antalet informanter som värderat talproven med 4 eller 5 på skalan och placerat talaren geografiskt varierar mellan talproven. Även om det totala Nykarlebyinformanttalet är 93 och endast en del av dem har värderat talproven högt på skalan samt placerat talarna geografiskt så består Nykarlebyinformanternas svar sammanlagt av 284 svar, eftersom en och samma informant kan ha nämnt flera olika orter eller områden i ett och samma svar. Pargasinformanternas svar består av 32 svar och Borgåinformanternas av 41 svar.

Tabell 8. Var det talas standardsvenska enligt informanterna med tanke på de sex talproven

Tidigare forskning visar på att standardsvenska främst förknippas med södra delarna av Finland (exempelvis Treier, 2021), vilket delvis kongruerar med mitt resultat. Enligt resultatet från Nykarlebyinformanterna placerar sig Nyland högst upp med flest svar och följs tätt av Vasa. Det intressanta är att det är fler Nykarlebyinformanter som antyder att standardsvenska talas i Vasa än vad det exempelvis görs i Åbo (jämför med Leinonen & Henning-Lindblom, 2016; Wärn, 2018; Treier, 2021). Efter Åbo nämner Nykarlebyinformanterna Österbotten, som generellt inte brukar förknippas med standardsvenska, utan det är mer specifikt Vasasvenskan som kan ses som en typ av standard (se Rabb, 2014). Att så många Nykarlebyinformanter valt att benämna Österbotten är anmärkningsvärt och indikerar i sig möjligtvis på att det skulle

finnas en gemensam standardnorm för Österbotten och att Nykarlebyinformanterna har svårt att placera ut var i Österbotten den talas.

Det är sex Nykarlebyinformanter som anser att standardsvenska talas i Jakobstad eller Jakobstadstrakten. Det är framför allt *Vä* de placerat i Jakobstad, men även *Ää* och *Äy*. Nykarlebyinformanterna är i varierande ålder, av olika kön och det finns en varierande utbildningsnivå hos dem. Två av Nykarlebyinformanternas föräldrar kommer från Jakobstad, annars är majoriteten av föräldrarna från Nykarleby. Åtminstone en av fyra Nykarlebyinformanters föräldrar har högre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen. Vid fyra tillfällen nämns även Karleby som hemort för talarna *Hä*, *Äy* och *Ää*. Alla Nykarlebyinformanter är kvinnor, tre av dem är under 20 år och en är över 40. Alla har svenska som modersmål och alla är från Nykarleby eller Nykarlebytillhörande byar. Tre av Nykarlebyinformanterna är studerande och den fjärde har en yrkeshögskoleexamen. Åtminstone en av alla Nykarlebyinformanters föräldrar har en högre högskoleexamen eller en yrkeshögskoleexamen. Här kan föräldrarnas utbildningsbakgrund ha en avgörande roll i vad Nykarlebyinformanterna upplever att standardspråk är och var det talas. I variationslingvistiska studier är det allmänt bekant att personer som har högre utbildning och hör till högre socialgrupper talar mer standardspråkligt, medan de lägre socialgrupperna talar mer dialekt, vilket även kan vara fallet för mina informanter. Att flera Nykarlebyinformanter anser att standardsvenska talas i Jakobstad och Karleby är väldigt intressant eftersom Jakobstadsvenska präglas av dialektala drag (Ivars, 2003: 60), vilket man kan räkna med att Karlebysvenskan också gör men med en stor finskspråkig majoritet och är varieteter som vanligtvis inte skulle förknippas med standardsvenska, vilket i sin tur inte helt är förenligt med Lina Nymans (2015) forskningsresultat om hur Jakobstadsbor upplever sin egen varietet. Både Jakobstad och Karleby är närliggande orter till Nykarleby. En tolkning kan vara att Nykarlebyinformanterna känner igen de närliggande varieteterna och upplever dem som standardnära varieteter. En annan möjlighet är Leinonen och Henning-Lindbloms (2016: 99–100) spekulationer om att när informanter med säkerhet inte vet varifrån talaren i fråga kommer så gissar de på en ort nära sin egen hemort.

Som tidigare forskning (bland annat Leinonen & Henning-Lindblom, 2016; Wärn, 2018; Treier, 2021) visar kan svårigheter med att placera ett talprov geografiskt hänga ihop med att det också värderas som mest standard, vilket delvis återspeglas i mitt resultat. Ett av de talprov som Nykarlebyinformanterna har haft svårast att placera geografiskt är *Hä* och de har dessutom

bedömt det som det mest standardnära talprovet. Ett resultat som emellertid inte stämmer med detta är att ett av de talprov som Nykarlebyinformanterna haft lättast att placera, *Vy*, också är det som de anser är ett av de mest standardnära, vilket också är ett resultat som påträffas i Leinonen och Henning-Lindbloms (2016: 104) resultat. Det här förespråkar att Nykarlebyinformanterna har en uppfattning om att det skulle kunna existera ett österbottniskt standardspråk med Vasa som regional standardspråkhuvudstad. Det är svårt att säga om detta har att göra med att Vasa geografiskt ligger närmare Nykarleby och att Nykarlebyinformanterna på så vis lättare känner igen varieteteten och har en positiv inställning till den eller om det faktiskt handlar om ett regionalt standardspråk.

Pargasinformanterna nämner oftast Åbo som hemort för de talare de bedömt som standardnära, medan Borgåinformanterna vanligen ger Helsingfors som svar. Eftersom varje informantgrupp oftast placerat de standardnära talarna på orter geografiskt nära den egna orten så skulle detta möjligtvis kunna ge stöd för den tidigare forskningen som redan nämndes om att människor har mer kunskap om närbelägna varieteter. Pargasinformanterna nämner inte södra Finland en enda gång, medan Borgåinformanterna nämner det flera gånger. Intressant nog har både Pargas- och Borgåinformanterna angett Österbotten som ett av de områden där de anser att man talar standardnära. Att de båda dessutom värderat en av Vasatalarna som ett av de mer standardnära talproven initierar tanken om att det å ena sidan möjligtvis skulle finnas ett samband och en gemensam syn på var standardsvenska talas. Å andra sidan börjar man nästan tänka att informanterna inte bedömt standardspråkligheten utan att de på något vis bedömer hur de upplever personen i fråga.

Intressant nog upplever Borgåinformanterna i större utsträckning än de andra informantgrupperna att standardsvenska talas i Helsingfors. På liknande sätt tycker Pargasinformanterna att standardsvenska talas i Åbo i större utsträckning än de andra och Nykarlebyinformanterna anser i större utsträckning än de andra att standardsvenska talas i Österbotten. Det här kan å ena sidan möjligtvis indikera på att informanterna upplever att den ”korrekta” standardsvenskan talas i den stad som geografiskt ligger närmast dem. Å andra sidan har informanterna också valt andra orter när de placerat de standardnära talproven geografiskt och upplever på så vis att standardsvenska kan talas på annat håll i Svenskfinland.

4.3 Motiveringar

I det här avsnittet presenterar jag vilka motiveringar informanterna använder sig av för att placera ett talprov geografiskt. Avsnittet består av två delar. Till först fokuserar jag på vilka argument som tillämpas när informanterna ska placera ett talprov geografiskt, innan jag avslutar med vilka argument som används när de placerar ett talprov som de värderat som standardnära.

4.3.1 Argument för varför man kan placera en talare geografiskt

Den här delen baserar sig på de motiveringar som informanterna gett i sina svar när de placerat olika talare geografiskt. Motiveringarna är indelade i olika undergrupper. Även här använder jag förkortningar för informantgrupperna (*N, P, B*).

4.3.1.1 Särskilda språkdrag

Den första typen av motivering som majoriteten av alla informanter nämner är att talproven innehåller särskilda språkdrag eller språkfenomen. Detta tyder på att informanterna inte bara känner till att olika varieteter innehåller olika språkliga drag, utan de kan även ge exempel på vad dessa är. Efter varje motivering står det från vilken informantgrupp exemplet är taget och vilket talprov det gäller. Här är några av de särskilda språkdragen i kommentarerna som informanterna skrivit:

1. *T.ex. så säger nylänningar "dusch" men tydligt u-ljud istället för "dosch" som vi gör här (N, Åy)*
2. *U och Å-ljudet är starkare är i till exempel i Österbotten som Ö och O ljuden är starkare (N/Hy)*
3. *Drar ut på första [sic] vokalen och betonar följande konsonant så som jag tycker att nylänningar gör (N/Hä)*
4. *Intonation, språkmelodi, sväljer ändelserna (N/Hy)*
5. *Han har just betoningar på ä, lämnar bort r i slutet av ord och uttalar u väldigt långt (N/Hy)*

6. *Han sa "Ätter" och "försöökkää?" (B/Hy)*
7. *Mycket nasalt ljud samt ordet äta -> "etta" (B/Hy)*
8. *På den nyländka [sic] knarret (N/Hy)*

Alla informantgrupper kommenterar särskilda språkdrag i någon mån. De första två exemplen visar på att Nykarlebyinformanterna är medvetna om att det finns skillnader mellan olika varieteter och kan även exemplifiera hur man uttalar olika språkljud i respektive del av landet. Det är endast Nykarlebyinformanterna som gjort den här typen av jämförelse. Resterande exempel behandlar typiska språkdrag för södra Finland, bland annat finalt r-bortfall, vokalförlängning och nasalitet. Det är flera informanter som tagit fasta på hur talarna uttalar vissa specifika ord och återger detta i kommentarerna, vilket syns i exempel 6 och 7. Det är ett flertal Nykarlebyinformanter och en Borgåinformant som observerat att det förekommer knarr hos talarna, speciellt *Hy* innehåller knarr och några Nykarlebyinformanter och en Borgåinformant har också reagerat på att det finns en viss nasalitet hos *Hy*, vilka är språkdrag som även Haapamäki och Wikners (2015) informanter reagerat på hos den yngre Helsingforstalaren i resultatet. Av deras informanter som urskilt dessa språkdrag hos Helsingforstalarna har så har de alltid placerat talarna i Helsingfors eller Helsingforsregionen, vilket även mina två Borgåinformanterna gjort. Mina Nykarlebyinformanter som identifierat dessa språkdrag har däremot inte alltid placerat dem helt korrekt, men de placerar alltid talarna i de södra delarna av Finland.

4.3.1.2 Talarens sätt att tala

Den andra motiveringen som informanterna använder sig av är deras egna erfarenheter av varieteten. Vid ett flertal tillfällen nyttjar informanter sin utslutningsförmåga och erfarenhet av andra varieteter när de placerar talproven geografiskt.

9. *Pratar liknande som min lärare som kommer från Nyland (N/Hy)*
10. *Av erfarenheter pratar personer från Nyland på detta vis (N/Hy)*
11. *Det är sån svenska man kan höra i Yles radio från Nyland (N/Hy)*
12. *Tänker direkt på anställda radiopratare på yle vega (P/Åy)*
13. *Vasaborna låter så när dom pratar (N/Vy)*
14. *Det var inte rikssvenska och lät inte som någon från Österbotten med tanke på*

dialekten (N/Hy)

I de första fem exemplen ovan utgår informanterna från tidigare erfarenheter, vilket det sista exemplet dels också gör i samband med att informanten använder sig av sin uteslutningsförmåga. Nykarlebyinformanterna som skrivit fem av exemplen har alla lyckats placera talarna i rätt del eller region av Finland även om de inte lyckats placera dem i rätt stad. Inget i bakgrundsvariablerna ger antydning till att det skulle finnas något samband mellan Nykarlebyinformanterna, förutom deras föräldrars utbildning. Åtminstone en av fyra informanter föräldrar har en högre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen. Observera att informanten i exempel 10 varit noga med att nämna att varieteten endast förknippas med radiopratare från Nyland. Pargasinformanten i exempel 12 har valt att inte placera talaren geografiskt.

4.3.1.3 Personlighetsdrag

Den tredje sortens motivering är personlighetsdrag informanterna förknippar med talarna och majoriteten är medvetet negativa attribut. Det förekommer kommentarer om personlighetsdrag hos majoriteten av alla talprov, i alla fall hittas dessa i resultatet från Nykarlebyinformanternas svar.

15. *Denna lät också "stassfrassig"* (N/Hä)

16. *Utdragna uttal men inte överdrivet som i Helsingfors* (P/Hä)

17. *Löjlig* (N/Vä)

18. *En ren finlandssvenska [sic] utan den överlägsna tonen som de i södra Finland har*
(N/Vy)

19. *Hans sätt att tala störde helt enkelt mig. Han lät i vissa ställen nervös och mycket osäker och i andra mer egoistisk. Han talade som om han skulle ha nyss vaknat eller som om han skulle vara mycket trött* (B/Hy)

20. *Störande, bonde, för självsäker* (B/Åy)

Det är inte sällan negativa attityder kan förekomma gentemot personer från huvudstadsområdet. I det första exemplet påträffas motiveringen om att *Hä* anses vara någon typ av stadsfrass. Här kan man tänka sig att informanter syftar till att hen själv är hemma från Österbotten och att

Helsingforsbor förknippas med en hög bildningsnivå och högre socioekonomisk ställning än personen i fråga själv har. Det är endast informanten från Nykarleby som omtalar talaren på detta vis, inga liknande kommentarer förekommer hos de andra informantgrupperna. I exempel 16 återfinns en liknande attityd om att Helsingforsbor har en överdriven varietet, men denna gång är det ett svar från en Pargasinformant. Vid flera tillfällen och bland flera talprov tycker Nykarlebyinformanterna att talarna är löjliga. Det som dock är bristande i denna typ av svar är att inga orsaker till varför de är löjliga nämns, så det går inte med säkerhet att veta vad i talarnas sätt att tala informanterna upplever som löjligt. I exemplet 18 finns en allmänt negativ inställning till svenskan i Finlands södra delar, där Nykarlebyinformanten ger antydning till att personer från södra Finland är överlägsna de som kommer från övriga delar av landet. Exempel 20 är skrivet av en Borgåinformant som inte kunnat placera talprovet i fråga geografiskt. Informanten hävdar att Åy har en varietet som hon förknippar med en varietet som en bonde skulle kunna ha, vilket man skulle kunna tänka sig skulle vara mer dialektal än standardnära, eftersom dialekt oftare talas på landsbygden.

4.3.2 Argument för varför man anser att någon är standardspråkstalare

Nedan redogör jag för olika motiveringar som informanterna gett de talprov som de uppfattar som standardnära. När informanterna bedömer ett talprov som standardnära är det framför allt dessa tio motiveringar som presenteras. Kategoriseringarna påminner om de i avsnittet ovan.

4.3.2.1 Avsaknad av dialekt

Något som majoriteten av Nykarleby-, Pargas- och Borgåinformanterna lyfter fram som mest typiskt för standardsvenska är avsaknaden av dialekt, slang och andra språkinfluenser. Alla talprov har fått den här typen av motivering, men i olika grad.

21. *Inga dialektala ord (B/Vä)*

22. *Ingen kraftig dialekt (P/Hä)*

23. *Inga finlandismer (N/Åä)*

24. *Ren finlandssvenska utan slang eller inblandning av andra språk (N/Vy)*

25. Svenska utan brytning eller slang (N/Vä)

Exemplen ovan visar på att standardsvenska inte ska innehålla dialekt, finlandismer, influenser från andra språk eller slang, och detta förekommer kontinuerligt bland alla informantgrupper. Intressant nog har informanter som bedömt talproven som standardsvenska vid ett flertal tillfällen också nämnt att finlandismer och små dialektantydningar skulle vara accepterade i standardsvenskan. Även om vissa informanter, framför allt Nykarlebyinformanterna, anser att talarna använder sig av finlandismer så har de bedömt dem som standardnära varieteter, vilket i sig ger antydning om att vissa varieteter kan ses som standard även om de innehåller dessa attribut. Det är framför allt i *Hä* och *Hy* som Nykarlebyinformanterna reagerat på detta. Varför finlandismer skulle tillåtas i en standardnära varietet är svårt att besvara, men man kunde tänka sig att det har något att göra med att Helsingforssvenskan ofta förknippas med standardsvenska och även om varietetet innehåller ett flertal finlandismer så tillåts de.

4.3.2.2 Tydligt språk

För det andra lyfter de allra flesta informanter fram i sina kommentarer att standardfinlandssvenskan ska vara lättförståelig, tydlig och neutral. Nedan åskådliggörs några av informanternas svar:

26. *Tydligt uttal (N/Hä)*

27. *Tydligt språk, vem som helst skulle förstå detta (N/Åä)*

28. *Betonar inget speciellt, drar inte ut på vokalerna så mycket och betonar inte konsonanterna så mycket, allt är ganska jämnt och mjukt (N/Åä)*

29. *Inga stora förståelsebekymmer. Jag tycker att talaren använder ett lätt språk som alla kan förstå (P/Åä)*

30. *Hans svenska lät ganska normal, ren tydlig, inget onödigt dialekt [sic] (B/Hy)*

31. *Inget avvikande uttal. Våldigt perfekt (P/Åy)*

Här visar informanterna upp en enad front om att standardsvenskan ska vara tydlig och lättförståelig. I exempel 28 analyserar informanten mer djupgående vad som ska finnas med om någon talar standardsvenska. Alla informantgrupper är enade om att standardsvenskan ska kunna förstås av vilken svensktalande som helst, den ska vara tydlig, jämn och ren.

4.3.2.3 Skriftspråkliga och grammatiskt korrekta drag

För det tredje förekommer jämförelser med skriftspråket och att standardsvenskan bör vara grammatiskt korrekt. Det är framför allt Nykarlebyinformanter som använt den här typen av motivering, men den återfinns även hos Borgåinformanterna. Nedan konkretiseras sex exempel hur den här motiveringen synliggörs.

32. *Ordval nära skriftspråket och uttalet ganska "neutralt"* (N/Hä)
33. *Han använder ord som är ganska lika som skriftspråket, men uttalar dem annorlunda*
(N/Hy)
34. *Det kändes bara väldigt grammatiskt rätt då han pratade* (N/Vä)
35. *För att hen talar nära grammatiskt korrekt och jag anser hen som lättförstådd av*
finlandssvenskar (N/Hy)
36. *Han talar byråkratiskt* (N/Vä)
37. *"Bokspråk" inget [sic] slang* (B/Hy)

I de två första exemplen ger Nykarlebyinformanterna olika motiveringar om att ordvalet hänger ihop med skriftspråket men att det kanske inte alltid uttalas skriftspråkligt. Här kan man anta att informanten syftar på hur man läser upp en skriven text. I de resterande exemplen återfinns åsikter om att standardsvenskan bör vara grammatiskt korrekt och byråkratisk, vilket man kan tänka sig innebär att inga syftningsfel, inkorrekta ordval eller felaktiga meningsbyggnader är tillåtna. I exempel 35 tar informanten även upp det som nämndes i avsnittet ovan om att standardsvenska bör vara lättförståelig.

4.3.2.4 Yrkesgrupper

För det fjärde är det flera stycken informanter som anser att nyhetsuppläsare och radiopratare använder sig av standardsvenska. Det här betyder att det inte bara är olika språkdrag som förknippas med standardsvenskan, utan att den även kan relateras till hur man talar, i till exempel olika yrken.

38. *Han låter som radiopratare från området (N/Hy)*
39. *För att hen talar samma typ av finlandssvenska som ofta hörs i nyheterna från vår huvudstad (N/Hä)*
40. *Klar, tydlig, precis - förstod allt, hen skulle ha kunnat vara en nyhetsuppläsare (Bi/Hä)*
41. *Talaren lät inte särskilt entusiastisk men annars lät hen som någon på radion skulle låta, eller en lärare (B/Hy)*

I det första exemplet framkommer det att informanten har en uppfattning om att standardsvenska talas i exempelvis radio och att talaren i fråga låter som en som jobbar på radio. Jag antar att informanter syftar på det område som hen valt att placera talaren i, vilket i detta fall är Nyland eller södra Finland. Det nämns dock inte vad det är som gör att talaren låter som en radiopratare. I det andra exemplet är informanten noga med att nämna att hen förknippar talaren med någon som skulle kunna jobba som nyhetsuppläsare i Helsingfors. Inte heller här tas några exempel upp gällande vad i språket som gör att informanten drar den slutsatsen. I det tredje exemplet antyder Borgåinformanten att nyhetsuppläsare har en precis och lättförståelig varietet, medan Borgåinformanten i det fjärde exemplet tycker att *Hy* låter som en radiopratare eller lärare även om han inte låter entusiastisk.

4.3.2.5 Avsaknad av motivering

För det femte ger informanterna vid några tillfällen ingen egentlig förklaring på varför de tycker att talarna talar standardsvenska. Antingen har de kunnat lämna fältet tomt eller avsaknad av egentlig motivering. En av de mest förekommande motiveringarna är att informanterna uttryckligen säger att detta är standardsvenska.

42. *Låter bara så (P/Vy)*
43. *Vet ej (N/Vy)*
44. *Nå det var en gissning (N/Vy)*
45. *Magkänsla (P/Hy)*
46. *Jag har lärt mig att det går [sic] är standardsvenska (N/Ää)*
47. *Ganska nära det standardspråk man lär sig i skolan (N/Vy)*
48. *Enligt mig är precis det här standardsvenska (N/Vy)*

49. *Österbottnisk standardsvenska (N/Vä)*

Det är flera informanter som har skrivit att det bara låter som att talaren talar standardsvenska. Det som är problematiskt med detta är att de inte baserar sin motivering på något utan bara utgår från sin egen intuition. Det samma gäller exemplet om magkänslan och att det var en ren gissning. Exempel 46 och 47 skiljer sig från de andra. Här har det att göra med vad Nykarlebyinformanterna lärt sig att är standardsvenska. Ingen av informanterna ger dock någon beskrivning om vad i talet som gör att de uppfattar detta som standardsvenska.

Vid ett flertal tillfällen återfinns uttrycket ”österbottnisk standardsvenska” i Nykarlebyinformanternas svar. En av Nykarlebyinformanterna tycker exempelvis att *Hä* har en standardsvenska som påminner om hans egen och har valt att benämna varieteten som österbottnisk standardsvenska. Den här informanten har alltså valt att skilja standardsvenska och österbottnisk standardsvenska åt. Det som är intressant är att informanten tycker att talarens svenska påminner om hans eget sätt att tala men ändå har hen valt att placera talaren i Österbotten och inte mer lokalt. Det här ger antydning till att informanten själv anser sig tala en typ av standardsvenska.

4.3.2.6 Tidigare erfarenheter

Den sjätte motiveringen baserar sig på informanternas tidigare erfarenheter och vad de förknippar med talarnas varieteter. Det är företrädesvis Nykarleby- och Borgåinformanter som använt sig av den här typen av motivering.

50. *Låter lite som mina bekanta som bor i Ekenäs (N/Åy)*

51. *Lät lite som min kusin som bor i Åbo (N/Åy)*

52. *Jag har vänner i Tammerfors som snackar just sådär (P/Hy)*

53. *Påminner om Vasa svenska som jag har erfarenhet av (N/Vä)*

54. *Han låter som Ted och Kaj. Alltså som österbottningar som flyttat till Helsingfors (N/Vä)*

55. *Jag har hört att folk pratar så i södra Finland (N/Hy)*

56. *Det är där jag är ifrån och det låter helt som människor hitifrån [sic] (Bi/Åy)*

57. *Låter som mumin (N/Hy)*

Alla exempel baserar sig på informanternas tidigare upplevelser om hur någon talar på en viss ort, det kan exempelvis handla om släktingar, kända personer eller något man själv hört under ett besök i en stad eller på en ort. I exempel 54 tar Nykarlebyinformanten upp österbottningarna Ted och Kaj och deras varietet av svenska de talar som exempel. Här kunde man tänka sig att informanten är av den uppfattningen att österbottningar byter till en mer standardnära varietet om de exempelvis flyttar till Helsingfors än de har i sin hemstad. I exempel 56 förknippar Borgåinformanten talprovets varietet med sin egen, vilket antyder att hon själv anser sig tala en standardnära svenska. Det sista exemplet är något som skiljer sig från de övriga exemplen och förekommer på ett flertal tillfällen i Nykarlebymaterialet, vilket är att talarens varietet påminner om den svenska som Mumin talar. Inga övriga informantgrupper använder detta som motivering. Flera Nykarlebyinformanter ger också talarnas varieteter benämningen ”muminsvenska”. Här kan man anta att Nykarlebyinformanterna förknippar varieteterna med den svenska Mumintrollen talar i den animerade Muminserien som visats i tv.

4.3.2.7 Personlighetsdrag

I den sjunde motiveringen hittas informanternas underliggande attityder gentemot talarna och deras sätt att tala. Det är framför allt Nykarlebyinformanterna som kommenterar talarnas personlighetsdrag, men den här typen av motivering förekommer även i viss mån hos de andra informantgrupperna.

58. *Låter snobbig* (N/Hä)

59. *Högtravande* (N/Hä)

60. *Strukturerad person* (N/Åy)

61. *Bra svenska. Han har en snäll ton i sin röst* (B/Vä)

62. *Irriterande för en som kommer från Österbottens landsbygd* [sic] (N/Åy)

63. *Viktig Petter* (N/Åy)

64. *Pappa betalar, viktig* (N/Hy)

Majoriteten av exemplen ovan är negativt klingande. De två första exemplen är personlighetsdrag som kan kopplas ihop med språkdrag i Helsingforssvenskan (se 4.3.1.1.) och kan frambringa vissa negativa attityder och associeras med exempelvis olika stadsdelar i

Helsingfors eller vissa beteenden (Haapamäki & Wikner, 2015: 62). Här är det intressant att observera att det talprov som värderats som mest standard också kan förknippas med negativa attityder. Ett annat talprov som går att anknyta till exempel 60, 62 och 63 är Åy. Det är det talprov som anses vara minst standard och även det har fått negativa reaktioner. Slutsatsen som man kan dra här är att oavsett vilken varietet det handlar om så kan det väcka någon typ av reaktion hos människor. Värt att notera är att inget av de negativt klingande exemplen av Nykarlebyinformanterna hittas bland någon av Vasatalarna. Det är endast Nykarlebyinformanterna som använder motiveringar som de två sista exemplen illustrerar. Det sista exemplet refererar till att föräldrarna i mer förmögna familjer betalar för allt till sina barn. Här kunde man tänka sig att uttrycket förknippas med södra Finland och huvudstadsområdet, som ofta anses ha högre socioekonomisk status.

4.3.2.8 Uteslutningsförmåga

Exemplen nedan vittnar om den näst sista motiveringen i materialet och innefattar exempel på hur informanterna använt sig av sin uteslutningsförmåga för att motivera sina svar. Den här delen hör också ihop med avsnittet om tidigare erfarenheter, eftersom informanterna med säkerhet behöver känna till hur man talar i ett område eller stad för att kunna utesluta varietetens därifrån.

65. *Ingen som är från Österbotten pratar på det sättet (N/Hä)*

66. *Låter städat, inte som i Nyland, men inte i norra Österbotten heller, så Vasa ungefär (N/Vy)*

67. *Inte riktigt nyländska eller hesa eller österbotten dialekt så Åbo kändes som ett bra alternativ (B/Vy)*

68. *Lite hesa dialekt men inte jätte mycket men inte heller från väst eller östnyland (B/Åä)*

I det första exemplet konstaterar Nykarlebyinformanten att talaren inte kan vara hemma från Österbotten eftersom varietetet inte är något som talas där, därför har informanten placerat talaren Hä i Nyland, vilket är rätt landskap. Nykarlebyinformanten i det andra exemplet är medveten om att talaren Vy inte kan vara hemma från Nyland eller norra Österbotten och placerar talaren helt rätt i Vasa. Borgåinformanten i det tredje exemplet placerar Vy i Åbotrakten, medan Borgåinformanten i det fjärde exemplet placerar Åä i Helsingforstrakten.

4.3.2.9 Påminner om finska

Den nionde och sista motiveringen som intressant nog återfinns i flera talprov i materialet är att informanter som värderat talproven som standardnära också motiverat det med att talarnas varieteter har influenser från finskan. Detta återfinns främst bland Nykarlebyinformanterna men även Pargas- och Borgåinformanterna nämner det ett fåtal gånger.

69. *Dessutom ett uttal som lite påminde om finska (N/Åy)*

70. *Tydligt, lite finskt uttal (N/Åy)*

71. *Låter mera som ett finskt uttal av en del ord (N/Åy)*

72. *Hör ingte [sic] direkt en dialekt, men hör lite likhet till finskan (P/Hä)*

73. *Även om vissa ord uttalas lite mer med finskt uttal tycker jag att det är rätt nära standardspråket (N/Åä)*

74. *Svårt att säga om modersmålet är svensk eller finska (N/Åä)*

75. *Väldigt klart uttal som kanske kan kopplas med finskan (B/Hy)*

Det här resultatet avviker från det informanterna tidigare sagt om standardsvenska i 4.3.2.1. I det avsnittet ansågs det inte vara accepterat med påverkan från andra språk när det kommer till standardsvenska, medan finskans inflytande här inte tycks ha påverkat deras uppfattning. I exempel 73 uttrycker informanten bokstavligen att talprovet är nära standard även om det finns viss finsk påverkan. Detta tyder på att det möjligtvis kan finnas en samstämmighet i åsikter och tankesätt inom Svenskfinland, men framför allt Österbotten, att en viss mängd finska drag kan få finnas i en varietet för att den ändå ska räknas som en standardnära varietet. Vilka dessa drag är och var linjen för att en varietet inte ska räknas som standard kan jag vid detta tillfälle inte besvara.

4.4 Attityder

I det här avsnittet presenterar jag hur informanterna implicit bedömer de olika talarnas varieteter. Avsnittet nedan är indelat i fyra olika delar. Informanterna skulle på en skala (helt av samma åsikt, delvis av samma åsikt, vet inte, delvis av annan åsikt, helt av annan åsikt)

bedöma de olika talproven efter på förhand valda adjektiv. Adjektiven är följande: *trevlig*, *intelligent*, *självssäker* och *irriterande*. För det första presenterar jag hur informanterna värderar de olika talproven i fråga gällande huruvida de uppfattar att talarna är trevliga. För det andra om de anser att talarna är intelligenta, för det tredje om de tycker att talarna är självsäkra och för det fjärde om de uppfattar talarna som irriterande.

4.4.1 Adjektivet *trevlig*

I tabellen nedan går jag igenom vilka talare informanterna upplever som trevliga.

Tabell 9. Informanternas uppfattning om talarna som trevliga

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Helt av samma åsikt	N: 42 % P: 39 % B: 27 %	N: 33 % P: 22 % B: 40 %	N: 28 % P: 22 % B: 53 %	N: 31 % P: 26 % B: 40 %	N: 17 % P: 17 % B: 40 %	N: 24 % P: 17 % B: 40 %
Delvis av samma åsikt	N: 41 % P: 39 % B: 53 %	N: 46 % P: 43 % B: 27 %	N: 31 % P: 52 % B: 13 %	N: 40 % P: 39 % B: 40 %	N: 45 % P: 39 % B: 27 %	N: 51 % P: 43 % B: 20 %
Vet inte	N: 12 % P: 17 % B: 13 %	N: 13 % P: 35 % B: 20 %	N: 17 % P: 17 % B: 27 %	N: 17 % P: 35 % B: 20 %	N: 14 % P: 22 % B: 27 %	N: 14 % P: 26 % B: 20 %
Delvis av annan åsikt	N: 3 % P: 4 % B: 7 %	N: 5 % P: - B: 13 %	N: 20 % P: 9 % B: 7 %	N: 9 % P: - B: -	N: 20 % P: 22 % B: -	N: 9 % P: 13 % B: 20 %
Helt av annan åsikt	N: 2 % P: - B: -	N: 2 % P: - B: -	N: 3 % P: - B: -	N: 3 % P: - B: -	N: 3 % P: - B: 7 %	N: 3 % P: - B: -

Nykarlebyinformanternas svar varierar och det är framför allt *Vy* som anses vara den mest trevliga talaren. Efter det, enligt Nykarlebyinformanterna, placerar sig *Vä* och *Åä*, båda med en procentandel över 30. Både *Åy* och *Hy* har den betydligt högsta procenten i delvis av annan åsikt, vilket innebär att det är en relativt stor procent av Nykarlebyinformanterna som inte uppfattar talarna som trevliga. I tidigare forskning relateras ofta adjektivet *trevlig* till varieteter med dialektal prägel, medan adjektiv såsom *intelligent*, *självssäker* och *pålitlig* oftare associeras till standardnära varieteter (Kristiansen, 2009: 187ff). Med utgångspunkt i detta skulle *Vy*, som

anses mest trevlig enligt Nykarlebyinformanterna, innehålla mest dialektala drag även om de värderat honom som det näst mest standardnära talprovet. Även om Nykarlebyinformanterna upplever *Vy* som standardsvenska och ett rent, dialektfritt språk så kan talprovet innehålla någon typ av satsmelodi eller andra dialektala uttryck som är typiska för Vasasvenskan (se exempelvis Rabb, 2014). Det är också möjligt att Nykarlebyinformanterna förknippar adjektivet *trevlig* med hur talaren pratar; hans ordval, röstkvalitet och så vidare. Det som är motstridigt är att Nykarlebyinformanterna har kunnat placera *Vy* geografiskt, vilket indikerar att talprovet inte är standardspråkligt. Man kunde tänka sig att de möjligtvis skulle föredra denna varietet eftersom den geografiskt ligger nära Nykarleby och majoriteten av Nykarlebyinformanterna som värderat talprovet som standardnära har oftast placerat talaren i Vasa eller Vasatrakten, vilket innebär att det kan handla om någon typ av regional standardvarietet, men det förklarar inte varför Pargasinformanterna likaså uppfattar honom som trevligast och den mest standardnära talaren.

Borgåinformanterna däremot upplever *Vy* som minst trevlig och ett av de mest standardnära talproven och *Åy* som den mest trevliga, vilket också är det talprov de värderat som minst standard. Talprovet *Hä* som värderats till det mest standardnära talprovet av Nykarlebyinformanterna placerar sig relativt lågt på skalan i hur trevlig talaren uppfattas. Detta kan eventuellt ha att göra med att talprovet å ena sidan kan ses som standardsvenska utan några dialektala inslag och å andra sidan att Nykarlebyinformanterna faktiskt uppfattar honom som mindre trevlig, vilket också togs upp i 4.3.2.7. Även Pargas- och Borgåinformanterna har värderat *Hä* till ett av de mer standardnära talproven, men Pargasinformanterna uppfattar talaren likt Nykarlebyinformanterna, medan Borgåinformanterna uppfattar honom som en av de trevligare talarna. Vad detta möjligtvis beror på är svårt att besvara i detta läge.

4.4.2 Adjektivet *intelligent*

I följande avsnitt behandlar jag vilka implicita attityder informanterna har gentemot talarna med hjälp av adjektivet *intelligent*.

Tabell 10. Informanternas uppfattning om talarna som intelligenta

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Helt av samma åsikt	N: 28 % P: 17 % B: 13 %	N: 19 % P: 9 % B: 13 %	N: 13 % P: 9 % B: 13 %	N: 19 % P: 13 % B: 20 %	N: 9 % P: 9 % B: 20 %	N: 16 % P: 9 % B: 27 %
Delvis av samma åsikt	N: 38 % P: 52 % B: 40 %	N: 42 % P: 35 % B: 53 %	N: 34 % P: 35 % B: 33 %	N: 34 % P: 39 % B: 27 %	N: 37 % P: 22 % B: 40 %	N: 46 % P: 43 % B: 40 %
Vet inte	N: 26 % P: 26 % B: 33 %	N: 29 % P: 52 % B: 27 %	N: 30 % P: 52 % B: 40 %	N: 39 % P: 48 % B: 53 %	N: 32 % P: 57 % B: 27 %	N: 31 % P: 39 % B: 27 %
Delvis av annan åsikt	N: 9 % P: 4 % B: 13 %	N: 5 % P: 4 % B: 7 %	N: 22 % P: 4 % B: 7 %	N: 5 % P: - B: -	N: 18 % P: 13 % B: 7 %	N: 5 % P: 9 % B: 7 %
Helt av annan åsikt	N: - P: - B: -	N: 4 % P: - B: -	N: 1 % P: - B: 7 %	N: 2 % P: - B: -	N: 4 % P: - B: 7 %	N: 1 % P: - B: -

Som nämndes i avsnittet ovan förknippas ofta adjektivet *intelligent* med standardnära varieteter. Även i denna tabell kan man se att Nykarlebyinformanterna rankat *Vy* högst, som följs av *Vä* och *Åä*. Intressant nog har alla dessa talprov placerats i Österbotten och speciellt i Vasa av Nykarlebyinformanterna. Detta tyder på att Nykarlebyinformanterna implicit anser att Vasatalare är intelligenta. Även Pargasinformanterna har värderat *Vy* som den mest intelligenta talaren, medan Borgåinformanterna valt *Hä*. Talprov *Hä* placerar sig enligt Nykarlebyinformanterna i mitten på 16%, medan Borgåinformanterna upplever *Hä* som mest intelligent. Det är fler Nykarlebyinformanter som valt ”vet inte” i jämförelse med adjektivet *trevlig*, vilket kan tänkas ha att göra med att det kan vara svårare att bedöma hur intelligent någon är i jämförelse med hur trevlig man upplever personen i fråga är.

Talproven *Åy* och *Hy* har i Nykarlebyinformanternas svar en avsevärt större procentandel än de andra talproven i svaret ”delvis av annan åsikt”, vilket kan tolkas som att Nykarlebyinformanterna inte upplever talarna som lika intelligenta i jämförelse med de andra talarna. *Åy* och *Hy* är de två talprov som värderats som minst standardnära av Nykarlebyinformanterna, vilket överensstämmer med den tidigare forskningen att de skulle anses som mindre intelligenta då de inte anses som standardnära. Båda talproven placeras oftast i södra Finland, Nyland och Helsingfors av Nykarlebyinformanterna. Det här tyder på att Nykarlebyinformanterna implicit föredrar de andra varieteterna över dessa två.

4.4.3 Adjektivet *självssäker*

I den här delen redogör jag för vilken talare informanterna uppfattar som självssäker. I tabellen nedan åskådliggörs resultatet.

Tabell 11. Informanternas uppfattning om talarna som självssäkra

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Helt av samma åsikt	N: 26 % P: 17 % B: 13 %	N: 23 % P: 17 % B: 27 %	N: 28 % P: 17 % B: 27 %	N: 13 % P: 13 % B: 13 %	N: 15 % P: 13 % B: 27 %	N: 32 % P: 9 % B: 40 %
Delvis av samma åsikt	N: 40 % P: 48 % B: 33 %	N: 43 % P: 30 % B: 33 %	N: 42 % P: 52 % B: 60 %	N: 34 % P: 30 % B: 7 %	N: 39 % P: 39 % B: 27 %	N: 46 % P: 48 % B: 47 %
Vet inte	N: 26 % P: 30 % B: 13 %	N: 24 % P: 43 % B: 40 %	N: 23 % P: 30 % B: 13 %	N: 29 % P: 44 % B: 40 %	N: 23 % P: 30 % B: 20 %	N: 15 % P: 39 % B: 13 %
Delvis av annan åsikt	N: 9 % P: 4 % B: 40 %	N: 8 % P: 9 % B: -	N: 6 % P: - B: -	N: 18 % P: 13 % B: 27 %	N: 24 % P: 17 % B: 27 %	N: 5 % P: 4 % B: -
Helt av annan åsikt	N: - P: - B: -	N: 3 % P: - B: -	N: 1 % P: - B: -	N: 5 % P: - B: 13 %	N: - P: - B: -	N: 1 % P: - B: -

Adjektivet *självssäker* är också ett av de adjektiv som ofta går att koppla samman till standardspråkstalare. Enligt Nykarlebyinformanternas svar placerar sig *Hä* med högst procentandel om att vara självssäker, med *Åy* och *Vy* på andra respektive tredje plats. Borgåinformanterna upplever också att *Hä* är den mest självssäkra talaren, medan Pargasinformanterna anser honom vara den minst självssäkra, vilket är intressant eftersom de har värderat honom som ett av de mest standardnära talproven. Nykarlebyinformanterna upplever *Åä* och *Hy* som minst självssäkra. Hittills har *Hy* varit ett av talproven som Nykarleby- och Pargasinformanterna förhållit sig mest negativa till.

Talprovet *Vy* är ett av de talprov som Nykarlebyinformanterna har lättast att placera geografiskt och ändå upplevs han som mest trevlig, intelligent och en av de självssäkrare talarna. Som

konstaterats tidigare i avhandlingen indikerar detta på att det möjligtvis är fråga om en regional standardsvenska och att Nykarlebyinformanterna upplever och är medvetna om att den korrekta standardsvenskan talas i Vasa. Det som dock motsätter sig att det handlar om en regional standardsvenska är att Pargasinformanterna förhåller sig på liknande sätt till *Vy* även om de har svårigheter med att placera honom rätt geografiskt. Med hänsyn till detta skulle det kunna handla om en gemensam standardsvenska. Det som stärker detta är också hur högt Borgåinformanterna värderat *Vy* på standardskalan, även om de förhåller sig relativt negativa till honom.

4.4.4. Adjektivet *irriterande*

I tabell 9 nedan presenteras resultatet från hur irriterande informanterna upplever att de olika talarna är.

Tabell 12. Informanternas uppfattning om talarna som irriterande

	<i>Vy</i>	<i>Vä</i>	<i>Åy</i>	<i>Åä</i>	<i>Hy</i>	<i>Hä</i>
Helt av samma åsikt	N: 1 % P: - B: 7 %	N: 3 % P: 4 % B: 7 %	N: 10 % P: 4 % B: 7 %	N: 2 % P: - B: -	N: 10 % P: 4 % B: 7 %	N: 9 % P: - B: -
Delvis av samma åsikt	N: 8 % P: 4 % B: 13 %	N: 10 % P: 4 % B: 13 %	N: 27 % P: 4 % B: 7 %	N: 11 % P: 13 % B: 7 %	N: 40 % P: 17 % B: 20 %	N: 19 % P: 9 % B: 13 %
Vet inte	N: 12 % P: 17 % B: 7 %	N: 23 % P: 48 % B: 7 %	N: 20 % P: 30 % B: 13 %	N: 23 % P: 39 % B: 20 %	N: 15 % P: 30 % B: 20 %	N: 18 % P: 30 % B: 33 %
Delvis av annan åsikt	N: 26 % P: 39 % B: 33 %	N: 27 % P: 13 % B: 33 %	N: 18 % P: 26 % B: 13 %	N: 26 % P: 26 % B: 40 %	N: 25 % P: 39 % B: 33 %	N: 28 % P: 22 % B: 20 %
Helt av annan åsikt	N: 54 % P: 39 % B: 40 %	N: 38 % P: 30 % B: 40 %	N: 25 % P: 35 % B: 60 %	N: 39 % P: 22 % B: 33 %	N: 11 % P: 9 % B: 20 %	N: 26 % P: 39 % B: 33 %

Det skiljer inte många procent mellan talproven i svarsalternativet "helt av samma åsikt". Nykarlebyinformanterna anser att *Vy* är minst irriterande, och tätt efter kommer *Åä* på 2 % och *Vä* på 3 %. Talproven Nykarlebyinformanterna anser är mest irriterande är båda

Helsingforstalarna och den yngre talaren från Åbo, vilket stämmer helt överens med de språkdrag som Nykarlebyinformanterna reagerat på hos talarna. Det är främst hos *Hy* (se 4.3.1.1) som dessa språkdrag upptäckts av Nykarlebyinformanterna och språkdragen kan ge upphov till negativa attityder. Det intressanta här är att värderingen om hur standardnära en varietet är inte verkar ha någon betydelse när det kommer till Nykarlebyinformanternas sätt att värdera *Hä*. Det är förståeligt att Nykarlebyinformanterna upplever *Åy* och *Hy* som irriterande, men att även *Hä*, som värderats som mest standardnära av dem, hör till samma kategori är markant. Eftersom majoriteten av Nykarlebyinformanterna placerat *Hä* i södra Finland och Nyland indikerar detta att det är något i hans varietet eller sättet att tala som upplevs som irriterande även om han bedömts som en standardspråkstalare.

Pargasinformanterna är den informantgrupp som värderat *Vy* likt tidigare forskning visar att standardnära varieteter värderas: de har svårigheter att placera honom geografiskt, de värderar honom som det mest standardnära talprovet och de upplever honom trevlig, intelligent, självsäker och icke-irriterande. Att de upplever honom som trevligast behöver nödvändigtvis inte ha att göra med hur dialektal de upplever honom utan det kan också bero på hur han pratar. Majoriteten av de som värderat honom som en standardnära varietet tror också att han kommer från Åbo eller Åboland, vilket möjligen kan ha att göra med deras positiva inställning gentemot honom.

Intressant nog värderar Borgåinformanterna talprovet *Hy* som ett av de mest irriterande talproven, vilket är det talprov som de anser är mest standardnära. Det finns svårigheter med att med säkerhet veta vad informanterna upplevt som irriterande i talarens språk, men man kunde tänka sig att det har att göra med de språkdrag som redan nämnts, exempelvis finalt r-bortfall och knarr. Det här betyder med andra ord att även Borgåinformanterna har vissa uppfattningar om och attityder till Helsingforssvenskan även om de värderat den som standardnära.

Det jag slutligen kan konstatera är att jag inte kan dra några generella slutsatser på grund av mitt motstridiga resultat. Den enda generella slutsatsen jag kan dra är att det inte finns ett samband. Det som dock verkar ha betydelse är att *Vy* kommer från Vasa eftersom informanterna från Nykarleby värderar honom som intelligent, självsäker, trevlig och icke-irriterande. Vad som påverkar Pargasinformanternas liknande uppfattningar och attityder till *Vy* är svåra att besvara. Att även Borgåinformanterna upplever den yngre talaren från Vasa som trevlig

indikerar, med avstamp i tidigare forskningen, å ena sidan på att de upplever varieteten som relativt standardnära. Å andra sidan anser de honom vara irriterande, osäker och ointelligent. Vad informanterna tagit fasta på i talprovet och värderat går inte att svara på i det här skedet eftersom det saknas motiveringar för deras val. Möjligen har informanterna värderat talarens personlighet i stället för att ta fasta på hur standardnära hans varietet är.

5 Sammanfattande diskussion

I den avslutande delen sammanfattar jag undersökningen och redogör för och diskuterar mitt resultat. Jag avslutar med hur man möjligtvis kunde fortsätta forskningen.

5.1 Sammanfattning

I den här pro gradu-avhandlingen har jag undersökt hur icke-lingvister uppfattar talade finlandssvenska standardnära varieteter och vilka attityder de har till dem. Genom att använda mig av en webbenkät och perceptionstest har jag syftat till att ta reda på vad finlandssvenskar anser är standardspråk och var det talas. Huvudfrågan som jag har sökt svar på i avhandlingen är: ”varierar standardspråksuppfattningarna beroende på hur nära en större ort informanterna bor?”. Resultaten i min studie är inte på något sätt entydigt, men man kan ändå dra några slutsatser med tanke på informanternas svar.

Informanterna upplever att det existerar ett standardtalspråk i Finland. De är överens om att standardsvenska är något som varken innehåller dialekt eller slang. De upplever även att standardspråket ska vara tydligt, vara nära skriftspråket och grammatiskt korrekt. Informanterna associerar även standardsvenskan till olika yrkesgrupper, vanligtvis till personer som jobbar med radio eller nyheter i tv. Det finns delade uppfattningar om huruvida språkliga influenser från finskan får förekomma. Först säger informanterna att det inte får förekomma finska i korrekt standardsvenska, men sedan värderar de ändå talproven som standardnära och motiverar det med att det förekommer finska språkdrag. Å ena sidan har tidigare studier kommit fram till att existensen av finska i standardsvenska inte är uppskattat av språkbrukare (se exempelvis Wärn, 2018). Men å andra sidan motsatsen också bevisats (se exempelvis Haapamäki & Wikner, 2015). Resultatet från mina informanter förespråkar att finska inslag i standardsvenska får förekomma i viss mån.

Informanterna har ingen enad syn om var standardsvenska talas. Det är intressant att informanterna över huvud taget har kunnat placera standardsvenskan geografiskt eftersom standardspråk vanligtvis inte går att placera geografiskt. Enligt de resultat som studien visar så upplever informanterna från Nykarleby att det talas standardsvenska i Nyland och Vasa, även

södra Finland nämns som geografiskt plats. Informanterna från Pargas upplever att standardsvenska främst talas i Åbo, medan informanterna från Borgå anser att standardsvenska talas i Helsingfors. På så sätt verkar det som att hypotesen om att människor föredrar varieteter närmare den egna hemorten än andra varieteter till viss del skulle stämma överens med mitt resultat. Det verkar inte påverka att informanterna inte lyckats placera talaren geografiskt korrekt så länge de tror att talaren är hemma från grannorten. Resultatet är dock motstridigt i sig eftersom informanterna upplever olika talprov som standardnära och placerar dem på geografiskt olika ställen.

Det verkar finnas ett sammanhang mellan hur standardnära informanterna upplever att en varietet är och var den placeras. Informanterna har i allmänhet placerat de talprov de anser vara mest standard geografiskt nära den egna orten. Nykarlebyinformanterna upplever bland annat att *Vy* är ett av de mest standardnära talproven och placerar honom i Vasa, medan Pargasinformanterna värderat honom som mest standard och placerar honom i Åbo. Eftersom alla talprov är väldigt standardnära så är de också svåra att placera geografiskt. Fastän informanterna inte placerat talarna korrekt geografiskt så upplever de ändå att det talprov de värderat som mest standard talas geografiskt nära dem. Detta stämmer även överens med Borgåinformanternas värdering om att *Hy* är det mest standardnära talprovet. Utifrån detta resultat upplever Borgåinformanterna att standardsvenska talas i Helsingfors, medan Nykarlebyinformanterna anser att standardsvenska talas främst i Vasa. Pargasinformanterna upplever att standardsvenska talas i Åbo.

Ett intressant resultat i undersökningen är att alla informantgrupper har värderat den yngre Vasatalaren som ett av de mest standardnära talproven. Det är svårt att svara på vad orsaken är men det är lockande att tänka sig att de inte har fokuserat på standardspråk när de bedömt hur han talar. Det måste möjligen finnas något i talarens språk som tilltalar dem och funderingar om att informanterna hellre värderat honom efter hans personlighet uppstår. Att informanterna exempelvis har fastnat för hans sätt att tala istället för att bedöma hur standardnära hans tal är.

5.2 Resultatet och tidigare forskning

Det finns likheter med hur mina informanter beskriver standardsvenska och hur det beskrivits i tidigare forskning. I både Leinonen och Henning-Lindbloms (2016) resultat och Treiers (2021) resultat förekommer uppfattningen om att det finlandssvenska standardspråket bör vara fritt från dialekt, korrekt och nära skriftspråket. Även i Wikner (2019) beskrivs standardsvenskan på detta vis. Det här tyder på att det finns en allmän uppfattning om vad som är karaktäristiskt för standardsvenskan.

I tidigare finlandssvenska studier har ofta talprov från Åbo upplevt som de mest standardnära och svårast att placera geografiskt (Haapamäki & Wikner, 2015; Leinonen och Henning-Lindblom, 2016; Wärn, 2018; Treier 2021). I tidigare studier har informanterna haft svårigheter med talprov från Åbo. I mitt resultat är talproven från Åbo de som informanterna har svårast att placera korrekt geografiskt, men inget av Åbotalproven anses dock intressant nog som det mest standardnära.

Bland mina informanter finns det inte någon enad uppfattning om att standardsvenskan sammankopplas med en viss regional varietet såsom stordanskan gör i Kristiansens (2009) resultat. Men i frågan var informanter placerat de talprov de uppfattat som standardnära är det många som placerar dem i södra delarna av Finland. Men här går det inte att dra några slutsatser om att standardsvenska överlag förknippas med en viss ort eftersom ett talprov från Vasa värderats som standard av respektive informantgrupp.

Resultatet kan på många sätt uppfattas som tvetydigt. Tidigare forskning har kommit fram till att standardnära talare ofta förknippas med olika adjektiv, såsom *intelligent*, *självssäker* och *pålitlig* och adjektivet *trevlig* med mer dialektala varieteter (Kristiansen, 2009). Nykarlebyinformanterna förknippar, liksom Pargasinformanterna, ett av de talprov de värderat som mest standardnära med adjektivet *trevlig*, fastän adjektivet vanligtvis kopplas ihop med dialektvarieteter. Samma talprov bedömer informanterna från Nykarleby och Pargas som den mest intelligenta, självsäkra och minst irriterande talaren, vilka alla är attribut som förknippas med standardspråk. Borgåinformanterna däremot upplever att det talprov de värderat som minst standardnära även är det trevligaste, vilket överensstämmer med det Kristiansen (2009) kommit fram till. Att människor upplever människor som talar standardspråk som mer intelligenta (se Stroud, 2013) verkar överlag stämma överens med mitt resultat.

5.3 Fortsättning

Det skulle ha behövts ett större material för att kunna dra några generella slutsatser med tanke på resultatet. Även om resultatet inte är heltäckande går det ändå att se vissa samband i hur finlandssvenskar upplever standardsvenska, men för att få en komplett bild borde fler informanter och orter inkluderas. Min ursprungliga tanke var att ha lika många informanter i varje informantgrupp så att en riktig analys kunde ha utförts, och inte bara jämförelsegrupper. Men det här öppnar bara dörren för fortsatta studier och en möjlighet för någon annan att ta vid. Speciellt intressant vore det att inkludera fler orter i hela Svenskfinland, men speciellt i Österbotten, eftersom resultatet från den här studien härleder till att det skulle existera ett regionalt standardspråk i Österbotten. Frågan är bara om det existerar ett liknande i Åboland eller Helsingforstrakten.

För att få en mer djupgående analys av finlandssvenskars uppfattningar om standardsvenska och var den ”korrekta” standardsvenskan talas kunde intervjuer fungera som ett ytterligt komplement. Möjligheten att kunna ställa följdfrågor och låta informanterna utveckla sina svar tror jag skulle kunna vara ytterst givande. Det skulle även vara intressant att använda sig av fler talprov från flera olika orter och städer. Att utöka antalet informanter skulle också vara givande eftersom man skulle ha möjlighet att jämföra olika åldrar sinsemellan och se vilka likheter eller skillnader som förekommer i deras uppfattningar om och attityder till standardspråk. Man kunde även fokusera på andra orter i närheten av Vasa, Åbo och Helsingfors och göra en jämförande undersökning. Det är inte nödvändigtvis så att invånare i Kristinestad eller Ingå upplever standardspråk på samma sätt som invånare i Nykarleby, Pargas och Helsingfors. Det skulle även vara intressant att inkludera hur ålänningar uppfattar det finlandssvenska standardtalspråket i framtida undersökningar och exempelvis forska i vilka attityder de har till standardspråk, vilken standardnära varietet de föredrar och vad de grundar sina uppfattningar på.

Litteraturförteckning

Agha, Asif (2003). "The social life of cultural value". I: *Language and Communication* (23). S. 231–273.

Anders, Christina Ada (2010). *Wahrnehmungsdialektologie. Das Obersächsische im Alltagsverständnis von Laien*. Berlin: de Gruyter.

Auer, Peter (2005). "Europe's sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations". I: *Delbecq m.fl. (red.) Perspectives on variation: Sociolinguistic, historical, comparative*. Berlin: De Gruyter. S. 7–42.

Baker, Wendy & Eddington, David & Nay, Lyndsey (2009). "Dialect identification: the effects of region of origin and amount of experience". I: *American Speech*. Vol 84, nr 1. S. 48–71.

Bijvoet, Ellen & Fraurud, Kari (2011). "Language variation and varieties in contemporary multilingual Stockholm: an exploratory pilot study of young people's perceptions". I: Källström, Roger & Lindberg, Inger (red.), *Young Urban Swedish. Variation and change in multilingual settings. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 14*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 1–34.

Clopper, Cynthia & Pisoni, David B. (2006). "Perception of Dialect Variation". I: David Pisoni & Robert Remez (red.), *The Handbook of Speech Perception*. Oxford: Blackwell. S. 313–337.

Einarsson, Jan (2009). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Gooskens, Charlotte (2005). "How well can Norwegians identify their dialects?". I: *Nordic Journal of Linguistics* 28. S. 37–60.

Haapamäki, Saara & Kvarnström, Sarah (2014). "Svenskan i Helsingfors och Åbo ur ett folkdialektologiskt perspektiv". I: *Svenskans Beskrivning* 33.

Haapamäki, Saara & Wikner, Sarah (2015). "Att undersöka lyssnares perception av språklig variation". I: *Folkmålsstudier* 53.

Ivars, Ann-Marie (2003). *Lokalt och regionalt i svenskan i Finland. Tendenser i språkutvecklingen i norr och söder*. I: Akselberg, Gunnstein m.fl. (red.), *Nordisk dialektologi*. Oslo: Novus. S. 51–58.

Kristiansen, Tore (2001). "Guest Editorial: The Notion of Standard Language in Late Modernity: Introducing Three Studies of Young Danes' Perceptions and Evaluations of Standardness in Language". I: *Language Awareness*, (10:1) 1–8 .

Kristiansen, Tore (2009). "The macro-level social meanings of late-modern Danish accents". I: *Acta Linguistica Hafniensia*, (41:1). S. 167–192.

Ladegaard, Hans J. (2001). "Popular Perceptions of Standard Language: Attitudes to 'Regional Standards' in Denmark". I: *Language Awareness*, (10). S. 25–40.

Lambert, Wallace & Hodgson, Richard & Gardner, Robert & Fillenbaum, Samuel (1960). "Evaluation reactions to spoken language". I: *Journal of Abnormal and Social Psychology* 60. S. 44–51.

Leinonen, Therese (2015). "Finlandssvenskars uppfattningar och åsikter om språklig variation. En webbenkät". I: Lehti-Eklund m.fl. (red.). *Folkmålsstudier* 53. s. 35–77.

Leinonen, Therese & Henning-Lindblom, Anna (2016). "Gymnasieelevers åsikter om standardspråk och variation i finlandssvenska". I: *Svenskan i Finland* 16. S. 92–107

Milroy, James & Milroy, Lesley (2012). *Authority in Language: Investigating Standard English*, Taylor & Francis Group.

Norrby, Catrin & Håkansson, Gisela (2015). *Introduktion till sociolingvistik* (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Nyman, Lina (2015): *Dialektal identitet bland ungdomar i Jakobstadsregionen: en folkdialektologisk studie*. Opublicerad avhandling pro gradu. Åbo: Åbo Akademi.

Milroy, James (2001). "Language ideologies and the consequences of standardization". I: *Journal of Sociolinguistics* 5/4. S. 530–555.

Milroy, James & Milroy, Lesley (2012). *Authority in Language: Investigating Standard English*. London: Taylor & Francis Group.

Rabb, Viveca (2014). "Dialektvariation i Vasa". I: Jan Lindström m.fl. (red.), *Svenskans beskrivning* 33. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet. S. 372–382.

Rabb, Viveca (2017a). "Hur varierar Vasasvenskan? En undersökning av Vasabors perception av språklig variation kontrasterad mot deras språkliga produktion". I: *Folkmålsstudier* 55. S. 117–142

Rabb, Viveca (2017b). "Uppfattningar om Vasasvenskans kännetecknande språkdrag inne i och utanför staden: En diskussion om salience". I: Jan-Ola Östman m.fl. (red.), *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi* 10. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet. S. 245–256.

Rundell, Hanna (2010). "Det hörs fortfarande att du kommer från Österbotten." *Journalisters och lyssnares inställning till regional standardsvenska i nyhetsradio*. Avhandling pro gradu. Helsingfors: Helsingfors universitet.

Smakman, Dick (2012). "The definition of the standard language. A survey in seven countries". I: *International Journal of the Sociology of Language* (218). S. 25–58.

Swann, Joan & Deumert, Ana & Lillis, Theresa & Mesthrie, Rajend (2004): *A dictionary of sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Stroud, Christopher (2013). ”Halvspråkighet och rinkebysvenska som språkideologiska begrepp”. I: Kenneth Hylten stam & Inger Lindberg (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur. S. 313–342.

Teinler, Jannie (2016). *Dialekt där den nästan inte finns. En folklingvistisk studie av dialektens sociala betydelse i ett standardspråksnära område*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk. Uppsala universitet,

Treier, August (2021). *En studie av finlandssvenskt standardtalspråk ur ett folkdialektologiskt perspektiv*. Avhandling pro gradu. Åbo: Åbo Akademi.

Trudgill, Peter (2000). *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. (4:e uppl.). London: Penguin Books Ltd.

Vaattovaara, Johanna (2009). *Meän tapa puhua. Tornionlaakso pellolaisnuorten subjektiivisena paikkana ja murrealueena*. Helsingfors: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Williams, Angie & Garret, Peter & Coupland, Nikolas (1999). ”Dialect recognition”. I: Preston, Dennis R. (red): *A Handbook of Perceptual Dialectology*. Vol 1. Amsterdam: John Benjamins. S. 345–358.

Wikner, Sarah (2014). ”Svenskan i Helsingfors ur talarens perspektiv. I: *Puhe ja Kieli*, 34:3. S. 119–137.

Wikner, Sarah (2019). *Svenskan i Helsingfors. Uppfattningar, perception och variation*. Åbo: Åbo Akademi.

Wärn, Christoffer (2018). *Enligt mig ska man inte använda finska ord i svenskan. En folklingvistisk undersökning av vad gymnasie studerande i Jakobstad tänker om talad finlandssvenska*. Opublicerad avhandling pro gradu. Åbo: Åbo Akademi.

Preston, Dennis R. (1989). *Perceptual dialectology. Nonlinguists' views of areal linguistics*. Dordrecht: Foris.

Preston, Dennis R. (1999a). *Handbook of perceptual Dialectology*. Vol 1. Amsterdam: John Benjamins.

Preston, Dennis R. (1999b): *Introduction. I: Preston, Dennis R., (red.), Handbook of perceptual dialectology*. Vol. 1. Amsterdam.

Östman, Jan-Ola & Mattfolk, Leila (2011). "Ideologies of standardisation: Finland Swedish and Swedish-language Finland". I: Kristiansen, Tore & Coupland, Nikolas. (red.). *Standard languages and languages standards in a changing Europe*. Standard language ideology in contemporary Europe, no. 1, Oslo: Novus